

แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านจิตอาสา
ของมณฑลทหารบกที่ 12

เอกสารวิจัยส่วนบุคคล

โดย

พันเอก อภิชัย รอดวงศ์
รองเสนาธิการมณฑลทหารบกที่ 12

วิทยาลัยการทัพบก

กันยายน 2568

เอกสารวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของ
มณฑลทหารบกที่ 12

โดย พันเอก อภิชัย รอดวงษ์

อาจารย์ที่ปรึกษา พันเอก พิชชญาณ พวงทอง

วิทยาลัยการทัพบก อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคลฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรหลักประจำ วิทยาลัยการทัพบก ปีการศึกษา 2568 และเห็นชอบให้เป็น
เอกสารวิจัยส่วนบุคคลที่อยู่ในเกณฑ์ระดับ **ดีมาก**

พลตรี

(เกียรติชัย โอภาโส)

ผู้บัญชาการวิทยาลัยการทัพบก

คณะกรรมการควบคุมเอกสารวิจัยส่วนบุคคล

พันเอก

(พิชชญาณ พวงทอง)

ประธานกรรมการ

พลตรี

(เสกสรรค์ พรหมศักดิ์)

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษา

พันเอก

(อนันกรกรณ์ ณ ป้อมเพ็ชร)

กรรมการ

พันเอก

(เจษฎา เหมหาชาติ)

กรรมการและเลขานุการ

บทคัดย่อ

ผู้วิจัย พันเอก อภิชัย รอดวงษ์

เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12

วันที่ 9 กันยายน 2568 **จำนวนคำ :** 11,518 **จำนวนหน้า :** 40

คำสำคัญ งานจิตอาสา, การเรียนรู้ทางสังคม, การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์,
กำลังพลมณฑลทหารบกที่ 12, ภัยพิบัติ

ชั้นความลับ ไม่มีชั้นความลับ

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12 โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการวิเคราะห์เอกสารและใช้เครื่องมือวิเคราะห์ทางยุทธศาสตร์ SWOT และ TOWS Matrix

ผลการวิจัยพบว่า มณฑลทหารบกที่ 12 มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานจิตอาสาเพื่อสนับสนุนภารกิจของกองทัพบกและช่วยเหลือประชาชน โดย แนวทางในการพัฒนางานจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12 ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ได้แก่ การเสริมสร้างศักยภาพกำลังพลและอาสาสมัคร , การใช้จุดแข็งของหน่วยสนับสนุนโครงการเชิงรุก , การพัฒนาระบบการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ , การขยายเครือข่ายความร่วมมือ, การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และ การสนับสนุนกิจกรรมที่ต่อเนื่องและยั่งยืน

ผลการวิจัยและข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12 และหน่วยงานทหารอื่นๆ อันจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมและประเทศชาติอย่างยั่งยืนตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่อง "เราทำความดีด้วยหัวใจ"¹ และจะเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมไทยในทุกมิติต่อไป

Abstract

Researcher Colonel Apichai Rodwong

Title Strategic Guidelines for Enhancing Volunteer Operations in the 12th Military District

Date 9 September 2025 **Word Count** : 11,518 **Pages** : 40

Keywords Volunteer work, Social learning, Public service, Personnel in the 12th Military District, Disaster relief

Classification Unclassified

This research aims to identify appropriate Strategic Guidelines for Enhancing Volunteer Operations in the 12th Military District through qualitative research, utilizing document analysis and strategic tools such as SWOT analysis and the TOWS Matrix.

The findings reveal that the 12th Military District plays a vital role in implementing volunteer activities that support the missions of the Royal Thai Army and provide assistance to the public. The key strategies to enhance the effectiveness of volunteer work in the 12th Military District include: strengthening the capacity of military personnel and volunteers, leveraging the unit's strengths to proactively support volunteer initiatives, improving communication and public relations systems, expanding collaborative networks, managing resources efficiently, and supporting continuous and sustainable activities.

The results and recommendations from this study will contribute to the development of volunteer operations within the Military District and other military units. This will ultimately lead to sustainable social and national development in alignment with the royal initiative of His Majesty King Vajiralongkorn under the philosophy of "Doing Good Deeds with Our Hearts,"¹ thereby fostering resilience and strength in all dimensions of Thai society.

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารวิจัยส่วนบุคคลในหัวข้อ "แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12" เป็นการแสวงหาความรู้ตามหลักการวิจัยเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อศึกษาผลกระทบ และแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12 โดยมุ่งเน้นไปที่ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จ อุปสรรคที่พบ และแนวทางการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงปัจจัยภายในและภายนอกอย่างรอบด้าน กลยุทธ์ที่นำเสนอนี้มุ่งเน้นการใช้จุดแข็งขององค์กรในการสร้างโอกาส การแก้ไขจุดอ่อนเพื่อรับมือกับความท้าทาย และการเตรียมพร้อมรับมือกับอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนางานจิตอาสาที่มีประสิทธิภาพ ยั่งยืน และสอดคล้องกับบริบทของหน่วยอย่างแท้จริง

เอกสารวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความรู้และความกรุณาจาก พลตรี เกียรติชัย โอภาโส ผู้บัญชาการวิทยาลัยการทัพบก รวมทั้งคณาจารย์ของวิทยาลัยการทัพบกทุกท่านที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้และประสบการณ์อันทรงคุณค่า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พลตรี เสกสรรค์ พรหมศักดิ์ ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 12 ผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษาที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทาง ให้ความช่วยเหลือ และสนับสนุนการวิจัย อันเป็นประโยชน์ตลอดห้วงระยะเวลาในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงานทุกท่านที่เกี่ยวข้อง ที่ให้การสนับสนุนและเอื้อเฟื้อข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่องานวิจัย รวมถึงกำลังพลกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลและข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์และพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณประโยชน์อันพึงมีจากเอกสารวิจัยฉบับนี้แต่ผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้กล่าวมา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา งานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12 และพัฒนางานด้านจิตอาสาของกองทัพบกให้มีความยั่งยืน และถาวรสืบไป

สารบัญ

เนื้อหา	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	4
วิธีการศึกษา	4
ประโยชน์ที่ได้รับ	6
บทที่ 2 บทแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิดและทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย	7
โครงสร้างการจัด และภารกิจของมณฑลทหารบกที่ 12	10
เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
บทที่ 3 บทวิเคราะห์	
การศึกษาสภาพปัจจุบันของการปฏิบัติงานด้านจิตอาสา	15
การวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านจิตอาสา	16
การวิเคราะห์แนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านจิตอาสา	18
บทที่ 4 บทอภิปรายผล	
แนวทางในการพัฒนางานจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12	26
บทที่ 5 บทสรุป และข้อเสนอแนะ	
สรุปสาระสำคัญของการวิจัย	33
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการนำไปประยุกต์ใช้	35
บทสรุปจากผู้วิจัย	39
เอกสารอ้างอิง	
ประวัติย่อผู้วิจัย	

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

จิตอาสาในสังคมไทยถือเป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจากค่านิยม และ วัฒนธรรมที่เน้นในเรื่อง ความมีน้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และการสร้างความเป็น ปึกแผ่นในชุมชนโดยมีลักษณะเด่น และบริบทต่าง ๆ ได้แก่ รากฐานทางวัฒนธรรม และ ศาสนา ค่านิยมพื้นฐานของคนไทย โดยคนไทยมีค่านิยมในเรื่อง “น้ำใจไมตรี” ซึ่งสะท้อน ถึงความพร้อมที่จะช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน, ซึ่งในทางพุทธศาสนา ได้นำ หลักธรรมคำสั่งสอนของพุทธศาสนามาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เช่น การทำบุญ การให้ทาน และการเสียสละ นำมาปลูกฝังตั้งแต่ช่วงวัยเยาว์ ทำให้การเป็นจิตอาสาเป็น ส่วนหนึ่งของชีวิตของสังคมไทยมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน, อีกทั้งประเพณีในท้องถิ่นในแต่ละ พื้นที่ที่มีความหลากหลายต่าง ๆ กัน เช่น งานบุญประจำปี งานวัด หรือกิจกรรมในชุมชนที่ ต้องอาศัยความร่วมมือจากคนในพื้นที่ เข้าช่วยเหลือกัน

การสนับสนุนจากสถาบันสำคัญ โครงการจิตอาสาพระราชทานตามแนว พระราชดำริ ได้แก่ โครงการ“เราทำความ ดี ด้วยหัวใจ”¹ มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริม จิตอาสาในระดับประเทศ อีกทั้งยังมีหน่วยงานของรัฐให้การสนับสนุนในกิจกรรมจิต อาสาผ่านโครงการระดับประเทศ เช่น โครงการอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

(อสม.) กิจกรรมอาสาภัยพิบัติ เป็นต้น ซึ่งลักษณะของจิตอาสาในสังคมไทยจะมีการช่วยเหลือ และเกื้อกูลกันในยามวิกฤต โดยจิตอาสาต่าง ๆ เหล่านี้จะมีบทบาทสำคัญในช่วงภัยพิบัติ ได้แก่ น้ำท่วม ไฟป่า หรือการระบาดของโรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยกลุ่มอาสาภัยพิบัติ อาสา กายาต หรือจิตอาสาท้องถิ่นจะเข้าช่วยเหลืออย่างรวดเร็ว ในด้านการส่งเสริมความเป็น ชุมชน กิจกรรมจิตอาสาที่เกิดขึ้นจะสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นในชุมชน เช่น การ พัฒนาวัด โรงเรียน หรือพื้นที่ส่วนรวม เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น โซเชียล มีเดียกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการรวบรวมอาสาสมัคร และเผยแพร่กิจกรรมจิตอาสา

กลุ่มคนรุ่นใหม่เยาวชนเริ่มมีบทบาทสำคัญในงานจิตอาสา² โดยเฉพาะในโครงการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งทำให้เกิดความท้าทายในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ การบริหารจัดการ การขาดระบบจัดการที่มีประสิทธิภาพอาจทำให้ความพยายามทำงานด้านจิตอาสาไม่ได้ผลตามเป้าหมาย, การรักษาความต่อเนื่อง กิจกรรมจิตอาสาบางส่วนขาดความต่อเนื่อง เนื่องจากพึ่งพาความสมัครใจอย่างเดียว, ความตระหนักรู้ของสังคม ในเรื่องการปลูกฝังค่านิยมแนวคิดในการมีจิตอาสาอย่างทั่วถึง แต่ยังมีบางกลุ่มที่ไม่ได้ให้ความสำคัญ ไม่ให้ความช่วยเหลือขาดน้ำใจไมตรี โดยมองว่าเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐเพียงอย่างเดียว โดยสรุปในภาพรวม จิตอาสาในสังคมไทยเป็นทั้งวัฒนธรรม และกลไกทางสังคมที่สำคัญ ในการช่วยส่งเสริมความเป็นปึกแผ่น และความร่วมมือกันในชุมชน

อย่างไรก็ตามเพื่อให้ความมีจิตอาสาของประชาชนในสังคมไทย ได้มีประสิทธิภาพ และยั่งยืน ต้องมีการจัดการที่เป็นระบบ และการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การส่งเสริมการช่วยเหลือสังคม และการสร้างความสามัคคีในระดับประเทศ

มณฑลทหารบกที่ 12 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกองทัพบก มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการปฏิบัติงานด้านจิตอาสา เพื่อส่งเสริม และพัฒนาศักยภาพในการให้บริการสังคม และช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ความรับผิดชอบ เช่น ภารกิจต่างๆ ที่เกิดจากภัยธรรมชาติ และจากสภาพแวดล้อมในพื้นที่รับผิดชอบที่เกิดปัญหาขึ้น

นอกจากนั้น ภายใต้แนวคิดของ “จิตอาสาพระราชทาน” ¹ ซึ่งเป็นโครงการที่เกิดขึ้นตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ในการส่งเสริมการปฏิบัติงานจิตอาสาของหน่วยงานต่างๆ จึงถือเป็นการสนองต่อพระราชปณิธาน และเป็นการยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมจิตอาสา โดยกองทัพบกมีความรับผิดชอบในการสนับสนุน และประสานงานโครงการจิตอาสดังกล่าวให้เกิดความเรียบร้อย และเป็นรูปธรรม มณฑลทหารบกที่ 12 จึงควรส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาให้มีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อสถานการณ์ในปัจจุบัน ในการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาจึงถือเป็นการกิจสำคัญที่มุ่งเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกองทัพ และชุมชน รวมถึงการสนับสนุนการพัฒนาสังคม และช่วยเหลือประชาชนในยามเกิดภัยพิบัติ หรือ

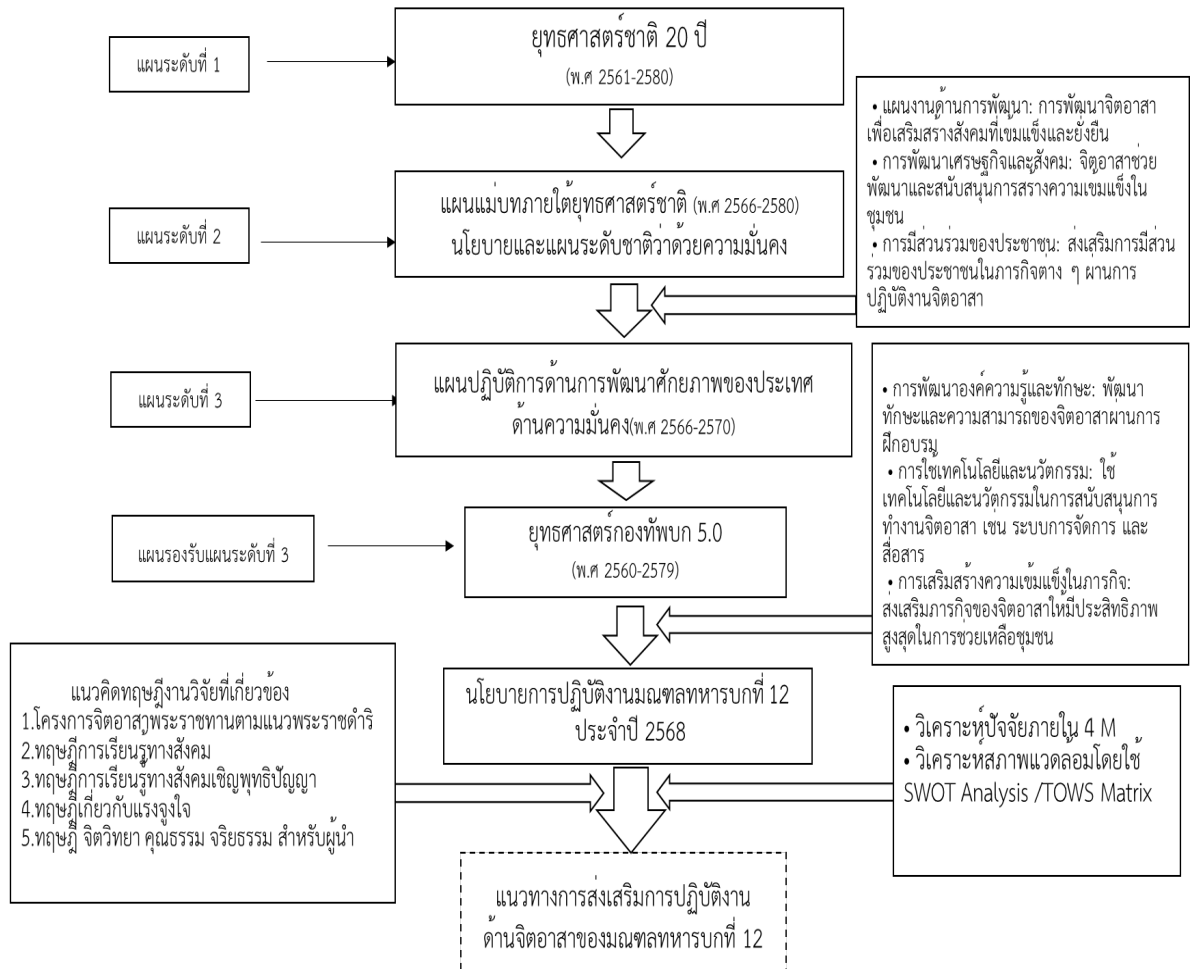
สถานการณ์ฉุกเฉิน สำหรับมณฑลทหารบกที่ 12 ซึ่งมีบทบาทสำคัญในพื้นที่รับผิดชอบ 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดนครนายก และจังหวัดฉะเชิงเทรา³ ซึ่งการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาจึงเป็นกลไกหนึ่งที่ช่วยสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกของกองทัพ และการพัฒนาความมั่นคงภายในประเทศ การปฏิบัติงานด้านจิตอาสาจึงเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสังคมที่เข้มแข็ง และสามารถสร้างความร่วมมือในการช่วยเหลือสังคมในด้านต่าง ๆ ได้

อย่างไรก็ตาม การจัดการงานด้านจิตอาสาในหน่วยทหารยังคงมีปัญหาในเรื่อง การบริหารจัดการองค์ความรู้ และการมีส่วนร่วมของกำลังพลในทุกระดับ โดยเฉพาะในมณฑลทหารบกที่ 12 ที่มีหน่วยขนาดใหญ่ และหลากหลายความต้องการ การขาดแนวทางที่ชัดเจนในการพัฒนา และส่งเสริมงานด้านจิตอาสาจึงทำให้เกิดความล่าช้า และขาดประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษา และพัฒนาแนวทางในการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาในมณฑลทหารบกที่ 12 เพื่อให้สามารถสร้างผลกระทบเชิงบวกแก่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12 ในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12
3. เพื่อกำหนดแนวทางที่เหมาะสม ในการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12 ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการศึกษา

1. รูปแบบการวิจัย

ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงยุทธศาสตร์ตามแนวทางที่วิทยาลัยการทัพบกกำหนด โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ⁴ เป็นหลัก

2. ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งศึกษาวิธีการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12 เพื่อพัฒนาแนวทางในการแก้ปัญหาในด้านต่าง ๆ ให้มีความพร้อมในการปฏิบัติ

ขอบเขตด้านพื้นที่ดำเนินการศึกษากำลังพลของมณฑลทหารบกที่ 12⁵ ในพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรี

ขอบเขตด้านระยะเวลา ดำเนินการศึกษาในห้วงเดือนมกราคม 2568 ถึง เดือนพฤษภาคม 2568 รวมเวลา 5 เดือน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 – 2580⁶, 2) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2566 – 2580⁷, 3) นโยบาย และแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2566 – 2570⁸, 4) แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาศักยภาพของประเทศด้านความมั่นคง พ.ศ. 2566-2570⁹ และ 5) ยุทธศาสตร์กองทัพบก พ.ศ. 2566-2580¹⁰

3.2 เอกสารทางวิชาการ ได้แก่ เอกสารวิจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาวิทยาลัยการทัพบก และวารสารวิชาการของสถาบันการศึกษาต่างๆ

3.3 การรวบรวมข้อมูลในหน่วยงานมณฑลทหารบกที่ 12 ได้แก่ เก็บข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาในมณฑลทหารบกที่ 12 และการบริหารงานด้านจิตอาสาในหน่วยงาน และสัมภาษณ์เชิงลึกกับกำลังพล ในมณฑลทหารบกที่ 12 เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้กรอบการคิดเชิงยุทธศาสตร์ในการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธี SWOT Analysis /TOWS Analysis และ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในการประมวลผลข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงยุทธศาสตร์⁴ ตามแนวทางที่วิทยาลัยการทัพบกกำหนด โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ เป็นหลัก

5. ขั้นตอนการดำเนินงาน

กิจกรรม	ธ.ค.67	ม.ค.68	ก.พ. 68	มี.ค.68	เม.ย. 68	พ.ค. 68
เสนอโครงร่างวิจัย	←→					
เก็บรวบรวมข้อมูล		←→				
วิเคราะห์ข้อมูล			←→			
สรุปผลการวิจัยและอภิปราย				←→		
เขียนรายงานและนำเสนอ					←→	

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. เพื่อให้ทราบแนวทางการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12 และนำไปส่งเสริมให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น
2. เพื่อให้ทราบปัจจัยต่าง ๆ และสภาพปัญหาการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12 และนำไปสู่การมีส่วนร่วมของกำลังพลในมณฑลทหารบกที่ 12
3. เพื่อนำแนวทางที่เหมาะสมไปส่งเสริมกำลังพลของมณฑลทหารบกที่ 12 เพื่อให้การปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12 มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บทที่ 2

บทแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องก่อนจะนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย โดยมีหัวข้อเนื้อหา ประกอบด้วย

- 1.โครงการจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริ
- 2.ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
 - 2.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม
 - 2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา
 - 2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ
 - 2.4 ทฤษฎี จิตวิทยา คุณธรรม จริยธรรม สำหรับผู้นำ
(พลเอก ศรุต นาซัระ)
- 3.โครงสร้างการจัด และภารกิจของมณฑลทหารบกที่ 12
- 4.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 5.สรุปสิ่งที่ได้จากการทบทวน

โครงการจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริ¹

โครงการจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริ เป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อเฉลิมพระเกียรติและสืบสานพระราชปณิธานในหลวงรัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระบรมราชชนนีพันปีหลวง โดยส่งเสริมให้ประชาชนร่วมทำความดีเพื่อส่วนรวม ภายใต้แนวคิด “เราทำความดี ด้วยหัวใจ” โดยมีหน่วยราชการในพระองค์ 904 เป็นแกนหลักในการประสานกับหน่วยงานรัฐ เอกชน และภาคประชาชน

กิจกรรมเริ่มจากพื้นที่รอบพระราชวังดุสิตและขยายสู่ทั่วประเทศ มุ่งสร้างความสามัคคี พัฒนาสังคม และเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ

“จิตอาสา” หมายถึง การอาสาทำความดีเพื่อประโยชน์ส่วนรวมโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ด้วยความเต็มใจ

จิตอาสาพระราชทานแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. จิตอาสาพัฒนา เช่น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข

2. จิตอาสาภัยพิบัติ เช่น การช่วยเหลือผู้ประสบภัย

3. จิตอาสาเฉพาะกิจ เช่น งานพระราชพิธี

วัตถุประสงค์คือส่งเสริมการทำความดี สร้างความสามัคคี พัฒนาคุณภาพชีวิต และเชื่อมโยงเครือข่ายจิตอาสา

แนวทางปฏิบัติ ได้แก่ ทำด้วยจิตสาธารณะ ยึดสามัคคี ปฏิบัติตามแนวทางโครงการ และเป็นแบบอย่างที่ดี ผลลัพธ์เชิงบวกเกิดทั้งในระดับบุคคล ชุมชน และประเทศ เสริมสร้างสังคมไทยให้มั่นคงและยั่งยืน

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม¹¹

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) อธิบายว่าการเรียนรู้เกิดจากการสังเกต เลียนแบบ หรือรับแบบแผนพฤติกรรมจากผู้อื่นมากกว่าการลงมือทำด้วยตนเอง (Vicariousness) ผู้เรียนอาจนำพฤติกรรมที่เห็นมาเป็นแนวทางกำหนดพฤติกรรมตนเอง กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมมี 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. การสร้างความสนใจ ผ่านสิ่งเร้าที่โดดเด่นและสื่อสมัยใหม่ที่เข้าถึงง่าย
2. การสร้างความคงทน โดยใช้เทคนิคกระตุ้นความจำ เช่น สัญลักษณ์ วาทกรรม หรือสิ่งแปลกใหม่
3. การแสดงออกเป็นผลผลิตภาพ คือการแปลงความเข้าใจสู่พฤติกรรมที่สอดคล้องกับตนเอง
4. การสร้างแรงจูงใจเป็นแบบอย่าง ผ่านการให้รางวัลและเผยแพร่แบบแผนตนเองแก่ผู้อื่น

ทฤษฎีนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการออกนโยบาย กฎหมาย หรือมาตรการทางสังคม เพื่อควบคุมและส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสมในสังคม ช่วยอธิบายสาเหตุของพฤติกรรมต่าง ๆ และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล การพัฒนาสังคมควรใช้แนวความคิดการเรียนรู้ทางสังคมร่วมกับการใช้อำนาจอธิปไตยนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ และอำนาจในสังคมอื่น ๆ เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ลดความผิดพลาดซ้ำซาก และนำไปสู่ความสงบสุขอย่างยั่งยืน

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา¹²

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา (Social Cognitive Learning Theory) โดยอัลเบิร์ต แบนดูรา เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบ (Model) ซึ่งอาจเป็นบุคคลจริงหรือผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ หนังสือ หรือการ์ตูน การทดลองของแบนดูราแสดงให้เห็นว่า เด็กที่เห็นพฤติกรรมก้าวร้าวจากตัวแบบมีแนวโน้มจะแสดงพฤติกรรมเลียนแบบสูงกว่ากลุ่มอื่น กระบวนการเรียนรู้โดยการเลียนแบบมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ความใส่ใจ 2) การจดจำ 3) การกระทำตาม และ 4) การมีแรงจูงใจ ผู้เรียนจะเลือกเลียนแบบเฉพาะสิ่งที่สนใจ ไม่ใช่ลอกแบบทั้งหมด การประยุกต์ใช้ในห้องเรียน เช่น ครูควรเป็นตัวอย่างที่ดี ใช้การสอนแบบสาธิต เลือกใช้เพื่อนนักเรียนที่มีพฤติกรรมดีเป็นตัวอย่าง และใช้สื่อช่วยกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ ซึ่งทั้งหมดส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาพฤติกรรมผ่านการเรียนรู้ด้วยการสังเกตอย่างมีประสิทธิภาพ

ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ¹³

ทฤษฎีแรงจูงใจของ Herzberg ชื่อทฤษฎีของ Herzberg

ทฤษฎีแรงจูงใจของ Herzberg หรือที่รู้จักในชื่อ Motivation-Maintenance Theory, Dual Factor Theory หรือ The Motivation-Hygiene Theory อธิบายว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงานมี 2 ประเภท ได้แก่

1. ปัจจัยจูงใจ (Motivation Factor) เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน ได้แก่ ความสำเร็จในการทำงาน การได้รับการยอมรับ ลักษณะงานที่ท้าทาย ความรับผิดชอบ และโอกาสก้าวหน้า เช่น การเลื่อนตำแหน่งหรือฝึกอบรม

2. ปัจจัยค้ำจุน (Maintenance Factor) หรือปัจจัยสุขอนามัย เป็นสิ่งที่ช่วยค้ำจุนแรงจูงใจให้คงอยู่ หากขาดไปอาจทำให้เกิดความไม่พอใจ เช่น เงินเดือน ความมั่นคงในงาน ความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน สถานะของอาชีพ นโยบายองค์กร สภาพแวดล้อมในการทำงาน วิธีการปกครองของผู้บังคับบัญชา และความเป็นอยู่ส่วนตัว

Herzberg เชื่อว่าการสร้างแรงจูงใจที่แท้จริงต้องอาศัยทั้งสองปัจจัยร่วมกัน โดยปัจจัยจูงใจจะผลักดันให้เกิดผลงานที่ดี ส่วนปัจจัยค้ำจุนจะช่วยให้ไม่เกิดความไม่พอใจในการทำงาน

ทฤษฎี จิตวิทยา คุณธรรม จริยธรรม สำหรับผู้นำ¹⁴ (พลเอก ศรุต นาควัชระ)

ทฤษฎี จิตวิทยา คุณธรรม จริยธรรม สำหรับผู้นำได้กล่าวถึง ความเป็นผู้นำ คือ ผู้ที่รับผิดชอบ ทั้งความสำเร็จ และความล้มเหลวขององค์กรสุดยอดผู้นำ ต้องทำให้องค์กรมั่นคง ก้าวหน้า แม้ในวันเวลาที่ตนจากไป

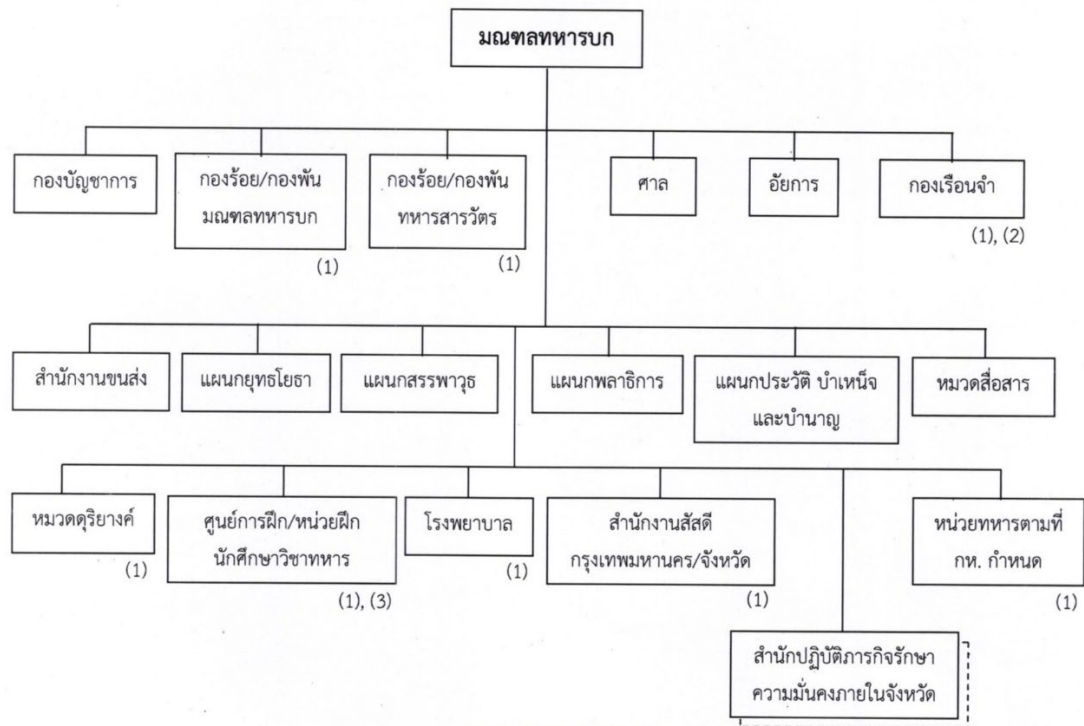
การกระทำของคนมี 3 ระดับ ได้แก่ ทำดี คือ เพื่อผู้อื่น/ส่วนรวม, ทำปกติ คือ ทำเพื่อตนเอง/ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น/ส่วนรวม และทำชั่ว คือ ทำให้ผู้อื่น/ส่วนรวมเดือดร้อน, การทำความดี คือ การกระทำเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นหรือส่วนรวม ซึ่งความดีเป็นเรื่องของเจตนา

คุณธรรมเชิงสัมพัทธ์ คือ การเปรียบเทียบระดับของส่วนรวม การทำเพื่อตนเอง / ส่วนรวม ในระดับที่ต่ำกว่า ต้องไม่ทำให้ส่วนรวมในระดับที่ใหญ่กว่าเสียหาย

คุณธรรม คือ เจตจำนงที่จะประพฤติตน โดยคำนึงถึงผู้อื่น และส่วนรวมมีหลัก 3 ประการ ได้แก่ ความตั้งใจมั่นไม่ทำให้คนอื่น/ส่วนรวมเดือดร้อน, ความมุ่งมั่นทำประโยชน์เพื่อคนอื่น/ส่วนรวม และคุณธรรมเชิงสัมพัทธ์ โดยมีคำขวัญด้านคุณธรรม ในวัฒนธรรมไทย คือ ความเกรงใจ ความมีน้ำใจ และความใคร่ครวญเพื่อส่วนรวม โดยยึดกรอบเรื่องวินัย คือ ความเต็มใจในการเคารพกฎระเบียบ เห็นแก่ส่วนรวม และกฎเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

โครงสร้างการจัด และภารกิจของมณฑลทหารบกที่ 12⁵

มณฑลทหารบกที่ 12 (อจย.51-201(5 ส.ค.31)) มีภารกิจดังนี้ บังคับบัญชากำลังประจำถิ่นของกองทัพบก ตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด, รักษาความสงบเรียบร้อยในเขตพื้นที่ รวมทั้งการศาลทหาร การคดี การช่วยดำเนินการคุ้มครองพยานในคดีอาญาและการเรือนจำ, ดำเนินการสัสดี การเกณฑ์ช่วยราชการทหาร และการระดมสรรพกำลังในเขตพื้นที่, สนับสนุนหน่วยทหารที่อยู่ในเขตพื้นที่, ดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์การต่อสู้เบ็ดเสร็จเพื่อรักษาความสงบภายใน และการป้องกันประเทศ, สนับสนุนภารกิจของรัฐในการช่วยเหลือประชาชน, สนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่การรักษาความมั่นคงภายในของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดที่อยู่ในเขตพื้นที่ เป็นหน่วยในอัตราของกองทัพบกภาคที่ 1

ภาพที่ 2 โครงสร้างการจัด มณฑลทหารบกที่ 12

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. พันเอก สุจินต์ จินตานุกูล¹⁵ นักศึกษาวิทยาลัยการทัพบก ได้ศึกษาการพัฒนาการฝึกนักศึกษาวิชาทหารเพื่อสนับสนุนงานจิตอาสา โดยเน้นให้นักศึกษาวิชาทหารเป็นเยาวชนที่ดี มีบทบาทในการช่วยเหลือสังคม ผ่านการสร้างแรงจูงใจและการรับรู้บทบาทของตนเองในการเป็นกลไกหนึ่งของสังคม การฝึกมุ่งเน้นเสริมสร้างทักษะ ความรู้ และขีดความสามารถ ด้วยการอบรม รด.จิตอาสา ตามกรอบงานต่าง ๆ เช่น การเทิดทูนสถาบัน งานบรรเทาสาธารณภัย และงานสร้างความปรองดอง พร้อมกำหนดเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์แสดงขีดความสามารถ และบรรจุวิชาบรรเทาสาธารณภัยในหลักสูตรฝึกภาคสนาม เพื่อเพิ่มทักษะ ประสบการณ์ และความพร้อมในการปฏิบัติงานจิตอาสาอย่างมีประสิทธิภาพ

2.ดร.สุภัค ตรังรัตนจิต¹⁶ ศึกษาการพัฒนาจิตอาสาเพื่อเสริมสร้างค่านิยมและคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรมของสถานักเรียนโรงเรียนอ้อมน้อยโสภณชนูปถัมภ์ โดยมีผลการวิจัยสำคัญดังนี้

1) ด้านการเรียนรู้บูรณาการสู่จิตอาสา พบว่าผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ร่วมกับสถานักเรียนในการวางแผนและกำหนดนโยบายส่งเสริมจิตอาสา แม้ยังมีข้อจำกัดด้านการคัดเลือกผู้รับผิดชอบและขนาดกลุ่มกิจกรรม

2) ด้านการบริหารจัดการ พบว่าโรงเรียนประถมศึกษาศึกษาจังหวัดจันทบุรีมีการบริหารจัดการจิตสาธารณะในระดับมาก โดยใช้ 4 กลยุทธ์หลัก เช่น การส่งเสริมนโยบายและกิจกรรมที่เน้นจิตสาธารณะ

3) ด้านการมีส่วนร่วม พบว่าผู้บริหารส่งเสริมการพัฒนาทักษะผู้นำและเครือข่ายของสถานักเรียนอย่างยั่งยืน

4) ด้านการส่งเสริมคุณธรรม พบว่าผู้บริหารจัดกิจกรรมที่เน้นความรับผิดชอบต่อการทำงานเป็นทีม และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์

5) ด้านการมีจิตอาสาต่อสังคม พบว่าสถานักเรียนมีความสามารถแก้ปัญหาและเข้าร่วมกิจกรรมทั้งในและนอกโรงเรียน โดยได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารให้ลงมือปฏิบัติจริงและเชื่อมโยงเครือข่ายช่วยเหลือสังคม

3.กรรณิกา มาโน¹⁷ ได้ศึกษาความหมายจิตอาสาและความหมายในชีวิตของผู้ที่ทำกิจกรรมจิตอาสา ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพตามแนวคิดปรากฏการณ์วิทยาเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่จำนวน 6 คน ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ได้สะท้อนให้เห็นถึงประเด็นที่ว่า จิตอาสาคือการให้โดยไม่หวังผลตอบแทน และการเรียนรู้จากประสบการณ์การทำกิจกรรมจิตอาสา ก่อให้เกิดความสุขเมื่อได้เป็นผู้ให้โดยไม่หวังผล ซึ่งการทำกิจกรรมจิตอาสานั้นก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นสุขจากการให้ ความอึดใจจากรอยยิ้มที่ได้รับ ซึ่งรอยยิ้มหรือความสุขใจที่ได้รับนั้น สะท้อนให้เห็นว่าสิ่งที่ทำลงไปมีคุณค่า และส่งผลให้รู้สึกว่ามีคุณค่า เกิดการเข้าใจผู้อื่นจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ทั้งผู้ทำงานร่วมกันในกิจกรรมต่างๆ และผู้ที่อาศัยอยู่ร่วมในสังคม

เดียวกันตามความเป็นจริง และสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปปรับใช้ในชีวิต และเข้าใจถึงการอยู่ร่วมกัน มองเห็นคุณค่าซึ่งกันและกันของคนที่อยู่ร่วมกัน

4. ธีรภัฏฐากร ศรีบริบูรณ์¹⁸ ได้พัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของจิตอาสาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 675 คน ผลการวิจัยเกี่ยวกับจิตอาสาของนักเรียนมีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ การช่วยเหลือผู้อื่น การเสียสละต่อสังคม และความมุ่งมั่นพัฒนา และมีตัวชี้วัดทั้งหมด 7 ตัว คือ (1) การช่วยเหลือแนะนำสิ่งที่ถูกที่ควรแก่ผู้อื่น (2) การอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้อื่น (3) การแบ่งปันสิ่งของให้กับผู้อื่น (4) การสละเงิน แรงกาย เพื่อผู้อื่นและสังคม (5) การสละเวลา และการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม (6) การสนใจในปัญหาและการเปลี่ยนแปลง พร้อมทั้งเสนอความคิดที่จะพัฒนาสังคม และ (7) การร่วมพัฒนากิจกรรมการเสริมสร้างจิตอาสาเพื่อสังคมอย่างสร้างสรรค์และหลากหลาย โดยนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีค่าเฉลี่ยของคะแนนจิตอาสาอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตอาสาของนักเรียนมี 6 ด้าน คือ ปัจจัยด้านนักเรียน ครอบครัว โรงเรียน/ครู เพื่อน สังคม/ชุมชน และด้านสื่อมวลชน

5. วราพร วันไชยธนวงศ์ และคณะ¹⁹ ศึกษาการพัฒนากระบวนการสร้างจิตอาสาของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่ โดยมีนักศึกษาชั้นปีที่ 1-3 จำนวน 60 คน เข้าร่วมโครงการจิตอาสาให้บริการวิชาการในชุมชน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาให้ความหมายของ “จิตอาสา” ว่าเป็นการสมัครใจ เสียสละทั้งร่างกาย แรงใจ หรือทรัพย์สิน เพื่อประโยชน์ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน และมีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น กระบวนการสร้างจิตอาสาประกอบด้วย 4 ประเด็น ได้แก่ 1) การปลูกฝังให้ตระหนักถึงความสำคัญของจิตอาสา 2) การเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย จิตใจ ความรู้ และการสื่อสาร 3) การสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง และ 4) การเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยพัฒนาให้นักศึกษาเป็นคนเก่ง คนดี และใช้ชีวิตอย่างมีความสุข พร้อมเกิดภาคภูมิใจในตนเอง

6. ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ²⁰ ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญของ พุทธกิจกรรมคุณธรรมจิตอาสา ประกอบด้วยหลักการ 5 ประการ คือ

1) ทำเป็น ผู้ปฏิบัติต้องรู้จักศักยภาพและสมรรถนะของตน ทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ เช่น การช่วยคนตกน้ำต้องว่ายน้ำเป็น มีความพร้อม โรงเรียนควรจัดเก็บและ ตรวจสอบข้อมูลนักเรียนให้เหมาะสมก่อนเข้าร่วมกิจกรรม

2) ทำถูกกฎหมาย ถูกวิธี และถูกกาลเทศะ กิจกรรมต้องไม่ละเมิดกฎหมาย มี ขั้นตอนที่ถูกต้อง และคำนึงถึงมารยาท เช่น การแต่งกายเหมาะสม การพูดจาสุภาพ การ วางตัวเหมาะสมกับสถานที่

3) ทำด้วยความเต็มใจ จิตอาสาควรเกิดจากความสมัครใจ เลือกกิจกรรมตาม ความสนใจ เพื่อให้เกิดความตั้งใจและผลลัพธ์ที่ดี

4) ทำเป็นประจำ การทำจิตอาสาสม่ำเสมอช่วยสร้างนิสัยที่ดี รู้จักเสียสละ ใช้ เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

5) ทำแล้วมีความสุข ผู้ปฏิบัติควรเกิดความภูมิใจจากการทำความดี โรงเรียน ควรส่งเสริมการประเมินตนเองหลังการทำกิจกรรม เพื่อเพิ่มแรงจูงใจและพัฒนาการมีจิต อาสาอย่างต่อเนื่องในอนาคต

สรุปสิ่งที่ได้จากการทบทวน

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับข้างต้นนั้น ผู้วิจัยต้องการ นำเสนอให้เห็นแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เพื่อที่จะส่งเสริมงานด้านจิตอาสา ซึ่งไม่ได้เกิด จากการบังคับแต่เป็นการขอความร่วมมือ กระทำด้วยความเต็มใจ อีกทั้ง ต้องทำอย่าง ถูกต้อง ถูกวิธี และถูกกาลเทศะ รวมทั้งเพื่อเป็นการกำหนดแนวทางให้ผู้บังคับบัญชา ตามลำดับชั้น ให้เห็นพฤติกรรมของกำลังพลในสายการบังคับบัญชาอย่างใกล้ชิด เพื่อสร้าง ความสามัคคีกลมเกลียว ความร่วมมือร่วมแรงในหน่วยงานของตน ตั้งแต่จุดเล็กๆ ไปจนถึง จุดใหญ่ ๆ ส่วนรวม โดยมีแรงผลักดัน จากผู้บังคับบัญชาในทุกกระดับ เพื่อสร้างแรงจูงใจใน การที่จะกระทำความดี ต่อสังคมรอบข้าง และหน่วยงานของตน โดยกำลังพลทุกคนจะเป็น ผู้ที่รู้หน้าที่ มีความเอื้อเฟื้อ เสียสละ ช่วยเหลืองานด้านต่าง ๆ ในทุกโอกาส อย่างยั่งยืน ต่อไป

บทที่ 3

บทวิเคราะห์

การศึกษาวิจัยเรื่อง "แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรค และแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของหน่วยงาน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผ่านการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสำรวจความคิดเห็นของกำลังพลในมณฑลทหารบกที่ 12

บทนี้จะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา โดยแบ่งเป็น 3 ส่วนหลักตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ 1) สภาพการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาในปัจจุบัน 2) ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน และ 3) แนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านจิตอาสา ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง อาทิ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ทฤษฎีแรงจูงใจ และแนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสา มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12 ต่อไป

1.การศึกษาสภาพปัจจุบันของการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12

ลักษณะของการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12 มีบทบาทสำคัญในการดำเนินกิจกรรมจิตอาสาเพื่อสนับสนุนภารกิจของกองทัพบกและช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบ ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดปราจีนบุรี นครนายก และฉะเชิงเทรา โดยภารกิจหลักของงานจิตอาสาภายในหน่วยประกอบด้วย กิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ เช่น การพัฒนาสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงพื้นที่สาธารณะ และการบูรณะวัด โรงเรียน , งานช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ เช่น การช่วยเหลือในช่วงน้ำท่วม ภัยแล้ง ไฟป่า หรืออุบัติเหตุร้ายแรง ,โครงการตามแนวพระราชดำริ ได้แก่ โครงการจิตอาสาพระราชทาน "เราทำความดีด้วยหัวใจ"¹ และ กิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างทหารและชุมชน เช่น โครงการอบรมเยาวชน ,การร่วมพัฒนาชุมชน

สภาพแวดล้อมและโครงสร้างการบริหารงานจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12 โดยดำเนินงานจิตอาสาโดยใช้กำลังพลเป็นกลไกหลัก และมีการสนับสนุนจากหน่วยงาน

ภายนอก ได้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป โดยการทำงานมีลักษณะเป็น ระบบการบังคับบัญชาในแนวดิ่ง ภายใต้การกำกับของ กองทัพภาคที่ 1 และกองทัพบก

โครงสร้างและรูปแบบการดำเนินงานจิตอาสาในปัจจุบัน ได้จัดตั้ง ศูนย์อำนวยการจิตอาสา มณฑลทหารบกที่ 12³ ซึ่งเป็นหน่วยงานกลางที่รับผิดชอบในการกำหนดแผนงาน และประสานความร่วมมือ กับพื้นที่จังหวัดที่รับผิดชอบทั้ง 3 จังหวัด โดยการจัดกลุ่มกำลังพลจิตอาสา แบ่งเป็นกลุ่มเจ้าหน้าที่หลัก (ทหารและพลเรือน) และอาสาสมัครในชุมชน ซึ่งได้รับความร่วมมือกับภาคส่วนอื่น มีการบูรณาการการทำงานกับหน่วยราชการอื่นและภาคประชาสังคม แต่ยังคงขาดโครงสร้างที่ยืดหยุ่นสำหรับการขยายเครือข่าย

2.การวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12

การวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12 โดยอาศัยปัจจัยภายในตามหลักบริหาร 4M (Man, Money, Material, Management) และเน้นข้อมูลจากบทสัมภาษณ์กำลังพลโดยสมัครใจจำนวน 172 คน²¹ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ด้านบุคลากร (Man)

- ขาดแรงจูงใจเชิงบวกและการผลักดันจากภายใน

แม้จะมีแรงจูงใจบางส่วนจากความภาคภูมิใจ แต่ก็ยังมีรายงานว่าบางกำลังพลรู้สึก ว่า “ถูกบังคับให้เข้าร่วม” โดยขาดความเข้าใจในความหมายที่แท้จริงของงานจิตอาสา ซึ่งอาจนำไปสู่การเข้าร่วมแบบ “เพียงเพื่อทำตามคำสั่ง” ไม่ได้เกิดจากความตั้งใจจริง

- ขาดแนวทางการสร้างจิตสาธารณะอย่างเป็นระบบ

หน่วยยังไม่มีแนวทางฝึกฝนจิตสำนึกเชิงจิตอาสา เช่น หลักสูตรอบรมจิตสาธารณะ อย่างเป็นระบบ รวมถึงการปลูกฝังทัศนคติในระดับต้นทาง เช่น ทหารเกณฑ์ใหม่ หรือเจ้าหน้าที่สนับสนุน

- การขาดผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในงานจิตอาสา

ในบางภารกิจ เช่น ช่วยเหลือผู้ป่วยทางจิต, การให้คำปรึกษาทางสังคม หรือ กิจกรรมกับเด็กและผู้สูงอายุ จำเป็นต้องอาศัยทักษะเฉพาะ แต่ในปัจจุบันยังไม่มี การฝึกอบรมเฉพาะทางเพื่อรองรับ

2. ด้านงบประมาณ (Money)

- งบประมาณสำหรับกิจกรรมเชิงลึกยังไม่เพียงพอ

งานจิตอาสาหลายกิจกรรมต้องการงบประมาณเพิ่มเติมจากงบประมาณประจำ เช่น โครงการระยะยาว การก่อสร้างชุมชน หรือกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานภายนอก

- ค่าใช้จ่ายแฝงที่ตกอยู่กับกำลังพล

บางครั้งกำลังพลต้องใช้ทรัพยากรส่วนตัว เช่น ค่าน้ำมัน ค่าอุปกรณ์เล็กน้อย หรือ ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด ซึ่งอาจกลายเป็นภาระในระยะยาว

- ไม่มีงบประมาณฉุกเฉินสำหรับการตอบสนองเหตุเร่งด่วน

เช่น เหตุอุทกภัย ไฟไหม้ น้ำป่า ซึ่งต้องการความรวดเร็ว หากรอการอนุมัติงบ อาจ ทำให้การตอบสนองล่าช้า

3. ด้านทรัพยากร/วัสดุอุปกรณ์ (Material)

- ขาดความพร้อมของอุปกรณ์เฉพาะทาง

เช่น เครื่องมือแพทย์เบื้องต้น, อุปกรณ์กู้ภัย หรือเครื่องปั่นไฟพกพา ซึ่งมีความสำคัญเมื่อปฏิบัติงานในพื้นที่ห่างไกล

- ไม่มีระบบบริหารจัดการอุปกรณ์กลาง

อุปกรณ์บางอย่างกระจุกอยู่ที่ส่วนกลาง ทำให้หน่วยย่อยไม่สามารถเข้าถึงได้ทันที หากไม่มีการวางแผนล่วงหน้า

- อุปกรณ์บางส่วนเสื่อมสภาพหรือไม่มีระบบบำรุงรักษา

เช่น รถยนต์ที่ใช้บ่อยแต่ไม่มีงบในการดูแลซ่อมบำรุง ทำให้เมื่อเกิดเหตุเร่งด่วน กลับไม่สามารถใช้งานได้

- วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมจิตอาสา มักเป็นของที่มีอยู่เดิม ทำให้ บางครั้งไม่เหมาะสมกับลักษณะของงาน เช่น การช่วยเหลือผู้ประสบภัย หรือการพัฒนาพื้นที่

4. ด้านการบริหารจัดการ (Management)

- การดำเนินกิจกรรมยังขาดการวางแผนล่วงหน้า

หลายกิจกรรมเกิดขึ้นแบบเร่งด่วนหรือเป็นการสั่งการเฉพาะกิจ ทำให้ไม่มีเวลาเตรียมกำลังพล อุปกรณ์ หรือประชาสัมพันธ์ล่วงหน้า

- ไม่มีระบบฐานข้อมูลกลางของอาสาสมัคร

หน่วยยังไม่มีเก็บข้อมูลรายชื่อ ความสามารถ ประสบการณ์ และสถิติการเข้าร่วมของอาสาสมัคร ทำให้การจัดการทรัพยากรมนุษย์ไม่เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

- ขาดระบบติดตาม ประเมินผล และการสรุปบทเรียน (After Action Review)

เมื่อกิจกรรมจบลง ไม่มีการประเมินผลเพื่อพัฒนางานครั้งต่อไป ทำให้ข้อผิดพลาดเดิมอาจเกิดซ้ำ

- การสื่อสารภายในยังไม่ทั่วถึง

บางครั้งกำลังพลไม่ทราบรายละเอียดของกิจกรรมล่วงหน้า หรือไม่เข้าใจเป้าหมายที่ชัดเจน ส่งผลต่อคุณภาพของการมีส่วนร่วม

3. การวิเคราะห์แนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12

การวิเคราะห์ SWOT Analysis เพื่อระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค อีกทั้งจากบทสัมภาษณ์กำลังพลมณฑลทหารบกที่ 12 มาวิเคราะห์ในเรื่องการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาในมณฑลทหารบกที่ 12 มีดังนี้

จุดแข็ง (Strengths)

S1. โครงสร้างองค์กรที่เข้มแข็งและมีระบบการสั่งการที่มีประสิทธิภาพ

โครงสร้างองค์กรของมณฑลทหารบกที่ 12 ถูกออกแบบมาอย่างมีระบบและชัดเจน ทำให้สามารถวางแผน ควบคุม และติดตามผลการดำเนินงานจิตอาสาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อเกิดเหตุการณ์เร่งด่วน เช่น ภัยธรรมชาติ หรือเหตุฉุกเฉินต่าง ๆ หน่วยสามารถสั่งการได้ทันทีและระดมทรัพยากรอย่างเป็นระบบ ลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มความเร็วในการตอบสนอง

S2. ความพร้อมของกำลังพลและทรัพยากร

กำลังพลมีการฝึกอบรมพื้นฐานอย่างเข้มข้นในด้านความอดทน การบริหารเวลา การทำงานเป็นทีม และวินัยทางทหาร รวมถึงการใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์กู้ภัยขั้นพื้นฐาน อีกทั้งยังมียานพาหนะและเครื่องมือสนับสนุนที่สามารถใช้ในการกิจได้ทันที เช่น รถบรรทุกขนาดใหญ่ รถดับเพลิงและรถน้ำ เป็นต้น

S3. ความเชี่ยวชาญในพื้นที่และประสบการณ์การช่วยเหลือประชาชน

ด้วยความที่มณฑลทหารบกที่ 12 ปฏิบัติงานในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ทำให้กำลังพล รู้จักภูมิประเทศ จุดเสี่ยงภัย และเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเอื้อต่อการสร้างความไว้วางใจจากประชาชนในพื้นที่ รวมถึงประสบการณ์ตรงจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ในอดีต ทำให้สามารถวางแผนและเตรียมการรับมือได้ดียิ่งขึ้น

S4. การดำเนินงานตามโครงการจิตอาสาพระราชทาน “เราทำความดีด้วยหัวใจ”

เป็นจุดเชื่อมโยงที่สำคัญในการสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย เพราะประชาชนและหน่วยงานอื่น ๆ มองว่าเป็นโครงการที่มีความน่าเชื่อถือ เป็นกลาง และมีเป้าหมายเพื่อส่วนรวมโดยแท้จริง

S5. เครือข่ายความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน

หน่วยมีความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นกับผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยให้การประสานงานและระดมอาสาสมัครหรือทรัพยากรเป็นไปอย่างราบรื่น

S6. ความสามารถในการตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉินได้อย่างรวดเร็ว

มีการจัดระบบเตรียมความพร้อมตลอด 24 ชั่วโมง และมีการซักซ้อมแผนเผชิญเหตุเป็นประจำ ทำให้สามารถเข้าช่วยเหลือทันทีเมื่อเกิดเหตุ และสามารถเคลื่อนย้ายกำลังและอุปกรณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จุดอ่อน (Weaknesses)

W1. ขาดการฝึกอบรมเฉพาะทางด้านจิตอาสาและทักษะเฉพาะด้าน

แม้ว่ากำลังพลมีความพร้อมในด้านร่างกายและวินัย แต่ยังขาดการเสริมสร้างทักษะด้าน “มนุษยสัมพันธ์” เช่น การฟังอย่างลึกซึ้ง การพูดให้กำลังใจ หรือการประเมินความต้องการของประชาชนในยามวิกฤติ ทำให้อาจมีข้อจำกัดในการสร้างความสัมพันธ์และไว้วางใจกับชุมชน

W2. งบประมาณจำกัด

งบประมาณที่ได้รับอาจเพียงพอแค่การดำเนินงานเบื้องต้น ไม่สามารถรองรับโครงการระยะยาว หรือการจัดซื้ออุปกรณ์เฉพาะทาง เช่น เครื่องตรวจจับชีพจร เครื่องกำเนิดไฟฟ้าแบบพกพา หรือเครื่องมือแพทย์เบื้องต้นได้อย่างทั่วถึง

W3. การกิจหลักของกำลังพลจำกัดเวลาสำหรับงานจิตอาสา

การที่กำลังพลต้องปฏิบัติหน้าที่ในด้านอื่น ๆ เช่น งานประจำของตนเอง งานรักษาความมั่นคง การฝึกภาคสนาม หรือการสนับสนุนภารกิจของกองทัพ อาจทำให้ไม่มีเวลาเพียงพอในการดำเนินกิจกรรมจิตอาสาอย่างต่อเนื่องหรือลึกซึ้ง

W4. ขาดกลยุทธ์ระยะยาวและระบบบริหารจัดการอาสาสมัครที่ชัดเจน

ไม่มีการวางแผนหรือกำหนดแนวทางพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครอย่างต่อเนื่อง เช่น หลักสูตรการอบรม การจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ หรือการประเมินผลการทำงาน

W5. การประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึง

ขาดแผนการสื่อสารที่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย เช่น เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ หรือกลุ่มเปราะบาง และขาดการใช้สื่อท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

W6. ขาดระบบติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ

ไม่มีระบบสารสนเทศที่สามารถติดตามผลการดำเนินงานย้อนหลังได้ ทำให้ไม่สามารถวัดผลหรือสรุปบทเรียนเพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงได้อย่างเป็นระบบ

W7. ขาดเทคโนโลยีสนับสนุนการบริหารจัดการงานจิตอาสา

ยังไม่มีฐานข้อมูลกลางเกี่ยวกับอาสาสมัคร เช่น รายชื่อ ความสามารถ ประวัติการเข้าร่วมกิจกรรม หรือช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงานกับอาสาสมัคร

โอกาส (Opportunities)

O1. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหลายภาคส่วน

สามารถต่อยอดความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย สาธารณสุข โรงพยาบาล รวมถึงภาคประชาชน และเครือข่ายอาสาสมัครในชุมชน

O2. การสนับสนุนจากรัฐบาลและนโยบายแห่งชาติ

นโยบายระดับชาติให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้มีกฎหมายหรือกรอบนโยบายที่เอื้ออำนวยต่อการสนับสนุนงานจิตอาสา

O3. แนวโน้มสังคมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

ปัจจุบันมีแนวโน้มที่คนรุ่นใหม่สนใจการทำกิจกรรมเพื่อสังคมมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียน นักศึกษา และคนวัยทำงานที่มีจิตสาธารณะ

O4. เทคโนโลยีช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานและประชาสัมพันธ์

สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อจัดเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และประชาสัมพันธ์ เช่น การสร้างเว็บไซต์กลางของหน่วย การใช้ LINE Official Account ในการแจ้งข่าวสาร

O5. ความร่วมมือจากภาคเอกชนและองค์กรไม่แสวงหากำไร

องค์กรเหล่านี้สามารถสนับสนุนทั้งด้านเงินทุน อุปกรณ์ และแรงงานอาสาสมัคร เช่น กลุ่มบริษัทที่มีโครงการ CSR

O6. โครงการพระราชดำริและกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ

สามารถใช้โอกาสจากกิจกรรมเหล่านี้เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรม และขยายฐานอาสาสมัครในพื้นที่

O7. การพัฒนาศักยภาพของกำลังพลผ่านงานจิตอาสา

นอกจากประโยชน์ที่มอบแก่ชุมชนแล้ว กำลังพลยังได้รับการพัฒนาทักษะเชิงรุก เช่น ความเป็นผู้นำ การวางแผนงานภาคสนาม การจัดการทีม

O8. ค่านิยมทางสังคมไทยที่เน้นการช่วยเหลือและความสามัคคี

เป็นวัฒนธรรมพื้นฐานที่เอื้อต่อการสร้างอาสาสมัครที่มีความต่อเนื่อง

อุปสรรค (Threats)

T1. ภัยพิบัติและเหตุฉุกเฉินที่คาดเดาไม่ได้

สถานการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ทันตั้งตัว เช่น น้ำท่วมหนัก ไฟป่า แผ่นดินไหว อาจทำให้ต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมากและส่งผลกระทบต่อแผนที่วางไว้

T2. เวลาจำกัดของกำลังพลจากภารกิจหลักอื่น

แม้จะมีความตั้งใจในการเข้าร่วมงานจิตอาสา แต่ภารกิจทางทหารที่มีลำดับความสำคัญสูงกว่าอาจทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมได้อย่างเต็มที่

T3. ความเปลี่ยนแปลงของนโยบายภาครัฐ

อาจมีการเปลี่ยนแปลงแนวทางสนับสนุนหรือการจัดสรรงบประมาณอย่างกะทันหัน ทำให้เกิดช่องว่างหรือความไม่ต่อเนื่องในการดำเนินโครงการ

T4. การแข่งขันด้านความสนใจจากองค์กรจิตอาสาอื่น

อาจทำให้กลุ่มเป้าหมาย เช่น เยาวชน หรือภาคเอกชน เลือกร่วมกิจกรรมขององค์กรอื่นมากกว่าหน่วยงานทหาร

T5. ข้อจำกัดด้านภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม

ในบางพื้นที่ที่อยู่ในภูเขาหรือทุรกันดาร การเข้าไปช่วยเหลือหรือจัดกิจกรรมอาจต้องใช้เวลาและทรัพยากรมากเป็นพิเศษ

T6. ทักษะคติของประชาชนต่อทหารในบางพื้นที่

บางกลุ่มอาจมีความกังวลหรือไม่เชื่อมั่นต่อหน่วยงานทหาร ซึ่งส่งผลต่อการประสานงานและการเปิดรับความช่วยเหลือ

T7. ภาวะเศรษฐกิจที่ไม่แน่นอน

ส่งผลกระทบต่อภาระระดมทุนจากภาคเอกชน และอาจทำให้ประชาชนมีเวลาน้อยลงสำหรับการเข้าร่วมงานจิตอาสา

T8. การเกิดภัยพิบัติต่อเนื่อง

การต้องรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินหลายครั้งติดต่อกันอาจทำให้กำลังพลและทรัพยากรถูกใช้จนเกินขีดจำกัด

T9. การขาดความตระหนักรู้ของประชาชนบางกลุ่ม

แม้ว่าจะมีการประชาสัมพันธ์ แต่บางกลุ่มอาจยังไม่เข้าใจถึงความสำคัญของงานจิตอาสา และมองว่าเป็นหน้าที่ของรัฐมากกว่าประชาชน

จากการวิเคราะห์ TOWS Matrix เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12 โดย TOWS Matrix เป็นการเชื่อมโยงปัจจัยจาก SWOT Analysis เพื่อนำมาพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงกลยุทธ์จากการวิเคราะห์ด้วยเครื่องมือ TOWS Matrix

	โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
จุดแข็ง (Strengths)	กลยุทธ์เชิงรุก (SO) 1) S1O1: ใช้โครงสร้างองค์กรที่เข้มแข็ง (S1) เพื่อสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอก (O1) 2) S2O2: ใช้ความพร้อมของกำลังพลและทรัพยากร (S2) สนับสนุนกิจกรรมตามนโยบายรัฐ (O2) 3) S5O6: ใช้ความสัมพันธ์กับชุมชน (S5) ผลักดันกิจกรรมร่วมกับโครงการพระราชดำริ (O6) 4) S6O4: นำความสามารถในการตอบสนองเหตุฉุกเฉิน (S6) มาผนวกกับเทคโนโลยี (O4) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน	กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) 1) S1T1: ใช้โครงสร้างการสั่งการที่มีประสิทธิภาพ (S1) เพื่อรับมือกับภัยพิบัติฉุกเฉินที่คาดเดาไม่ได้ (T1) 2) S3T5: ใช้ความเชี่ยวชาญในพื้นที่ (S3) เพื่อลดข้อจำกัดด้านภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม (T5) 3) S5T6: ใช้ความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน (S5) เพื่อสร้างความเข้าใจในพื้นที่ที่มีทัศนคติลบต่อทหาร (T6)

	โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
จุดอ่อน (Weaknesses)	กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) 1) W1O5: ใช้ความร่วมมือจากองค์กรภายนอก (O5) จัดฝึกอบรมเพิ่มทักษะเฉพาะทาง (W1) 2) W4O2: ใช้นโยบายจากรัฐ (O2) พัฒนากลยุทธ์ระยะยาวในการจัดการอาสาสมัคร (W4) 3) W5O4: ใช้เทคโนโลยี (O4) พัฒนาระบบประชาสัมพันธ์ครอบคลุมทุกพื้นที่ (W5) 4) W6O4: พัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล (O4) เพื่อแก้ไขปัญหาการติดตามและประเมินผล (W6)	กลยุทธ์เชิงรับ (WT) 1) W2T7: วางแผนใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ (W2) เพื่อลดผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจไม่แน่นอน (T7) 2) W3T2: บริหารจัดการภารกิจของกำลังพล (W3) ให้สอดคล้องกับภารกิจหลักเพื่อไม่กระทบงานจิตอาสา (T2) 3) W4T3: พัฒนาแผนสำรองในกรณีที่นโยบายรัฐมีการเปลี่ยนแปลง (T3) เพื่อไม่ให้เกิดพัฒนาอาสาสมัครหยุดชะงัก (W4) 4) W7T8: เสริมระบบสนับสนุนด้านเทคโนโลยี (W7) เพื่อเตรียมพร้อมรับภัยพิบัติที่เกิดขึ้น (T8)

โดยสรุป แนวทางในการพัฒนางานจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12 ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จากการวิเคราะห์ TOWS Matrix และปัจจัยเชิงกลยุทธ์ มีแนวทางสำคัญดังต่อไปนี้

1. การเสริมสร้างศักยภาพกำลังพลและอาสาสมัคร

โดยจัดอบรมเฉพาะทาง เช่น การปฐมพยาบาล การกู้ภัย การสื่อสารกับประชาชน จัดทำระบบฝึกอบรมต่อเนื่อง และสร้างทีมพี่เลี้ยงอาสาสมัคร พัฒนาสื่อการเรียนรู้และจัดเวิร์กช็อปเชิงปฏิบัติการ

2. การใช้จุดแข็งของหน่วยสนับสนุนโครงการเชิงรุก

นำความพร้อมด้านกำลังพล วัสดุ และประสบการณ์ที่ได้เคยปฏิบัติงานในพื้นที่ต่าง ๆ มาใช้สนับสนุนกิจกรรมจิตอาสา ให้สามารถตอบสนองสถานการณ์ฉุกเฉินได้อย่างทันท่วงที และใช้ระบบบัญชาการที่มีประสิทธิภาพ

3. การพัฒนาระบบการสื่อสารและประชาสัมพันธ์

ใช้โซเชียลมีเดีย แพลตฟอร์มดิจิทัล และช่องทางออฟไลน์เผยแพร่กิจกรรมจิตอาสา ผลิตสื่อประชาสัมพันธ์คุณภาพสูง และสร้างแคมเปญสื่อสารที่เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของทหารในการทำงานเพื่อประชาชน

4. การขยายเครือข่ายความร่วมมือ

สร้างพันธมิตรกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรอาสาสมัคร จัดทำ MOU หรือความร่วมมือระยะยาว เพื่อร่วมกันจัดกิจกรรม พัฒนาทรัพยากร และแบ่งปันความรู้ จัดตั้งชมรม/เครือข่ายอาสาสมัครร่วมภาคีในพื้นที่รับผิดชอบ

5. การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

วางแผนการใช้งบประมาณอย่างเหมาะสมและเน้นกิจกรรมที่เกิดผลกระทบสูง ติดตามและประเมินผลการใช้ทรัพยากรอย่างโปร่งใส ใช้ระบบข้อมูลอาสาสมัครและอุปกรณ์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

6. การสนับสนุนกิจกรรมที่ต่อเนื่องและยั่งยืน

ออกแบบโครงการระยะยาวที่สร้างผลลัพธ์อย่างต่อเนื่อง เช่น ด้านสิ่งแวดล้อม การศึกษา สาธารณสุข อีกทั้งสร้างแรงจูงใจให้อาสาสมัครมีส่วนร่วมระยะยาว เช่น มอบเกียรติบัตรหรือจัดกิจกรรมพบปะ เพื่อเชื่อมโยงโครงการจิตอาสาเข้ากับแผนระดับชาติหรือระดับจังหวัดเพื่อความต่อเนื่องของการสนับสนุน

บทที่ 4

บทอภิปรายผล

จากการศึกษาในเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรค และแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของหน่วยงาน ซึ่งพบว่า การดำเนินงานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12 เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้กำลังพลและประชาชนจิตอาสา ร่วมกันทำความดีเพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมโดยรวม การมีแนวทางดำเนินงานที่ชัดเจนและครอบคลุมจะช่วยให้งานจิตอาสาของหน่วยเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับนโยบายของกองทัพบกที่สนับสนุนให้ทหารเป็นที่พึ่งของประชาชนในทุกโอกาส และสอดคล้องกับโครงการจิตอาสา “เราทำความดี ด้วยหัวใจ”¹ ที่มุ่งปลูกฝังวัฒนธรรมการแบ่งปันและจิตสาธารณะในสังคมไทย จากการศึกษาข้อมูลและการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ (TOWS Matrix) เพื่อพัฒนาแนวทางในการดำเนินงานจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12 พบว่า แนวทางการพัฒนา 6 ด้านที่เสนอไว้สามารถสะท้อนถึงประเด็นสำคัญที่ได้จากการวิเคราะห์บริบทภายในและภายนอกของหน่วย และเมื่อพิจารณาเชื่อมโยงกับทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบความสอดคล้องที่ชัดเจนในแต่ละประเด็น ดังนี้

แนวทางในการพัฒนางานจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12

1. การเสริมสร้างศักยภาพกำลังพลและอาสาสมัคร

การเสริมสร้างศักยภาพหมายถึงการพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติของทั้งกำลังพล (เจ้าหน้าที่ทหาร) และอาสาสมัคร ให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงานจิตอาสาอย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย กระบวนการพัฒนาศักยภาพครอบคลุมถึงการฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ เช่น การปฐมพยาบาล การกู้ภัยในยามภัยพิบัติ ตลอดจนทักษะการสื่อสารและการทำงานเป็นทีม ทั้งยังรวมถึงการปลูกฝังจิตสำนึกในการบริการสังคมและจิตอาสา เมื่อกำลังพลและอาสาสมัครได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง พวกเขาจะมีความมั่นใจ และสามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดีขึ้น ทำให้งานจิตอาสามีประสิทธิภาพ

ขึ้น นอกจากนี้ การพัฒนาศักยภาพยังสร้างแรงจูงใจและความภาคภูมิใจในบทบาทของตนเอง ส่งผลให้อาสาสมัครมีความตั้งใจเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

การส่งเสริมให้กำลังพลและอาสาสมัครมีความรู้ ความสามารถ และทักษะเฉพาะทางในการปฏิบัติงานจิตอาสา สอดคล้องกับ ทฤษฎีแรงจูงใจของ Herzberg¹³ ที่เน้นให้ความสำคัญกับ “ปัจจัยจูงใจ” เช่น การพัฒนาและโอกาสในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างความพึงพอใจในการทำงาน (Motivators) เมื่อบุคคลได้รับการพัฒนา เขาจะเกิดความภาคภูมิใจและมีแรงผลักดันในการทำหน้าที่มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ งานวิจัยของ พันเอก สุจินต์ จินตานุกุล¹⁵ ที่ชี้ให้เห็นว่า การฝึกอบรมทักษะด้านการกู้ภัยและการช่วยเหลือประชาชนสามารถเพิ่มขีดความสามารถของกำลังพลในการทำหน้าที่จิตอาสาได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงกล่าวได้ว่าการพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครคือรากฐานของการสร้างระบบจิตอาสาที่ยั่งยืน

2. การใช้จุดแข็งของหน่วยสนับสนุนโครงการเชิงรุก

มณฑลทหารบกที่ 12 มีจุดแข็งเฉพาะตัวที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมได้ เช่น มีทรัพยากรบุคคลที่มีวินัยและพร้อมปฏิบัติงานจำนวนมาก มีเครื่องมือและยานพาหนะ ตลอดจนความชำนาญในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การแพทย์ การสื่อสาร หรือการขนส่ง ซึ่งสามารถนำมาสนับสนุนกิจกรรมเพื่อสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้จุดแข็งของหน่วยในเชิงรุกหมายถึงการริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมช่วยเหลือประชาชนโดยไม่ต้องรอให้เกิดเหตุวิกฤติหรือการร้องขอ หน่วยสามารถนำความเชี่ยวชาญและทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหาระบบล่วงหน้า หรือยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน เช่น การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน การให้บริการทางการแพทย์เชิงป้องกัน หรือการฝึกอบรมอาชีพให้ประชาชน การดำเนินงานเชิงรุกเช่นนี้ นอกจากจะช่วยแก้ไขปัญหาด้านเหตุและลดความรุนแรงของปัญหาในอนาคตแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงบทบาทของทหารในการเป็นที่พึ่งของประชาชนในทุกโอกาส สร้างภาพลักษณ์ที่ดีและความไว้วางใจระหว่างชุมชนกับกองทัพในระยะยาว

ด้านกำลังพลที่มีวินัย พร้อมปฏิบัติงาน และมีทรัพยากรพื้นฐานสนับสนุนอยู่แล้ว การนำจุดแข็งเหล่านี้มาใช้เพื่อริเริ่มโครงการจิตอาสาเชิงรุก แสดงถึงการใช้

ทรัพยากรอย่างมีคุณค่าและเกิดผลกระทบในวงกว้าง ซึ่งสอดคล้องกับ โครงการจิตอาสาพระราชทาน ที่ให้ความสำคัญกับการบูรณาการทรัพยากรของกองทัพและหน่วยงานราชการเพื่อช่วยเหลือประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม

การดำเนินงานเชิงรุกยังสามารถสะท้อนถึงแนวทางของกองทัพไทยในบทบาท “ทหารเพื่อประชาชน” ตามเจตนารมณ์ในยุทธศาสตร์ชาติ⁶ ที่มุ่งสร้างความมั่นคงในทุกมิติ จึงเป็นการขยายบทบาทของทหารจากเพียงการป้องกันประเทศ สู่การเป็นผู้ขับเคลื่อนการพัฒนาในชุมชนด้วย

3. การพัฒนาระบบการสื่อสารและประชาสัมพันธ์

การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้งานจิตอาสาดำเนินไปอย่างราบรื่นและได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย การพัฒนาระบบการสื่อสารควรครอบคลุมทั้งการสื่อสารภายในหน่วยและการประชาสัมพันธ์สู่ภายนอก ภายในหน่วยควรจัดให้มีช่องทางและกลไกที่ทำให้กำลังพลและอาสาสมัครได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมจิตอาสาอย่างทั่วถึงและรวดเร็ว เช่น การแจ้งเตือนกำหนดการกิจกรรมผ่านแอปพลิเคชันหรือเครือข่ายสังคมออนไลน์ การสร้างกลุ่มสนทนา (chat group) สำหรับประสานงานระหว่างผู้จัดและอาสาสมัคร ตลอดจนการรายงานผลการดำเนินงานกลับมายังผู้บังคับบัญชาอย่างเป็นระบบ

ด้านการประชาสัมพันธ์ภายนอก ควรมุ่งสร้างการรับรู้และภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ประชาชนทั่วไปถึงบทบาทของมณฑลทหารบกที่ 12 ในงานจิตอาสา วิธีการรวมถึงการใช้สื่อมวลชนท้องถิ่นและสื่อออนไลน์ในการเผยแพร่ข่าวสารความคืบหน้าของโครงการ จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เชิงรุก (เช่น แผ่นพับ ป้ายประกาศ) ในพื้นที่สาธารณะ หรือการจัดกิจกรรมเผยแพร่ผลงานเพื่อเชิญชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น เมื่อระบบการสื่อสารภายในและการประชาสัมพันธ์ภายนอกมีความเข้มแข็ง จะส่งผลให้มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มขึ้น เกิดความโปร่งใสในการดำเนินงาน และสร้างความเชื่อมั่นจากสังคมในระยะยาว

ในบริบทยุคปัจจุบัน การสื่อสารที่เข้าถึงและมีประสิทธิภาพถือเป็นปัจจัยที่เอื้อต่องานจิตอาสาอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้โซเชียลมีเดียและแพลตฟอร์มดิจิทัลในการเผยแพร่กิจกรรม และดึงดูดอาสาสมัครหน้าใหม่ให้เข้าร่วมโครงการ

แนวทางนี้สอดคล้องกับ แนวคิดการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura (Social Learning Theory)¹¹ ซึ่งอธิบายว่า พฤติกรรมของบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงได้จากการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่นผ่านสื่อ และนำไปสู่การเลียนแบบ การเห็นตัวอย่างของกำลังพลและอาสาสมัครที่ทำความดีเผยแพร่ผ่านโซเชียลมีเดียจึงมีพลังในการชักจูงผู้คนให้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างสมัครใจ

4. การขยายเครือข่ายความร่วมมือ

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือหมายถึงการเชื่อมโยงการทำงานระหว่างมณฑลทหารบกที่ 12 กับหน่วยงานภายนอกและกลุ่มประชาชนต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนงานจิตอาสาให้มีขอบเขตกว้างขวางและทรงพลังยิ่งขึ้น เครือข่ายดังกล่าวอาจประกอบด้วยหน่วยงานราชการในพื้นที่ (เช่น จังหวัด อำเภอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น) องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (เช่น สภาเกษตรกรไทย มูลนิธิต่าง ๆ) ภาคเอกชน (บริษัทที่มีโครงการ CSR) สถาบันการศึกษา (โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย) รวมถึงเครือข่ายอาสาสมัครภาคประชาชนหรือชมรมจิตอาสาในชุมชน

การขยายเครือข่ายจะช่วยให้การดำเนินโครงการต่าง ๆ ได้รับการสนับสนุนด้านทรัพยากร ความรู้ และกำลังคนเพิ่มเติม อีกทั้งยังเป็นช่องทางในการแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีระหว่างกัน นอกจากนี้ การมีพันธมิตรมากขึ้นยังช่วยลดความเสี่ยงความซ้ำซ้อนของกิจกรรมจิตอาสาในพื้นที่เดียวกัน และก่อให้เกิดการบูรณาการความช่วยเหลือที่ครอบคลุมยิ่งขึ้น ผลลัพธ์คือมณฑลทหารบกที่ 12 สามารถขยายผลโครงการไปยังพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายกว่าเดิม พร้อมทั้งสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนในระยะยาว

งานจิตอาสาในปัจจุบันไม่สามารถขับเคลื่อนด้วยหน่วยงานเดียวได้ การเปิดกว้างให้มีการร่วมมือกับภาคีต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เป็น

แนวทางที่สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของโครงการจิตอาสาพระราชทาน¹ ที่มุ่งสร้างเครือข่ายจิตอาสาอย่างเป็นระบบ

อีกทั้งยังสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ดร.สุภัค ตรังรัตนจิต¹⁶ ซึ่งพบว่า เครือข่ายจิตอาสาที่เข้มแข็งสามารถขยายผลของกิจกรรมให้ครอบคลุมและยั่งยืนในระยะยาว โดยเฉพาะหากมีการวางระบบความร่วมมือ เช่น การทำ MOU และการประชุมติดตามร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

การจัดตั้งเครือข่ายยังสอดคล้องกับแนวคิด “การพัฒนาโดยชุมชนมีส่วนร่วม” ที่มุ่งเน้นให้ประชาชนเป็นเจ้าของและร่วมขับเคลื่อนกิจกรรม¹⁷ โดยทหารทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนเชิงโครงสร้าง

5. การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้ งานจิตอาสาดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องและเกิดผลสูงสุด ทรัพยากรในที่นี้ครอบคลุมทั้ง งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ยานพาหนะ ตลอดจนทรัพยากรกำลังคน (เวลาปฏิบัติงานของ อาสาสมัครและกำลังพล) การจัดการที่ดีจะช่วยให้การใช้ทรัพยากรเหล่านี้เกิดประโยชน์ สูงสุด ลดการสิ้นเปลือง และสามารถกระจายความช่วยเหลือได้ทั่วถึงมากขึ้น

แนวทางหนึ่งคือการวางแผนงบประมาณสำหรับงานจิตอาสาโดยเฉพาะ กำหนดค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในแต่ละปีให้ชัดเจน และตรวจสอบให้การใช้เงินเป็นไปตาม เป้าหมายอย่างโปร่งใส นอกจากนี้ควรมีระบบคลังวัสดุอุปกรณ์สนับสนุนงานอาสา โดยสำรวจสิ่งของที่หน่วยมีอยู่ เช่น เครื่องมือช่าง อุปกรณ์บรรเทาสาธารณภัย ยานพาหนะ พร้อมทั้งวางแผนการบำรุงรักษาเพื่อให้อุปกรณ์เหล่านี้พร้อมใช้งานเสมอ

ในด้านกำลังคน ควรจัดสรรเวลาของกำลังพลที่เข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสา ไม่ให้กระทบต่องานประจำ และส่งเสริมการอาสาช่วยเหลือในเวลารว่างของกำลังพลด้วยความเต็มใจ นอกจากนี้อาจพิจารณาจัดทำระบบบันทึกชั่วโมงอาสาของกำลังพลและ อาสาสมัครภายนอก เพื่อใช้ในการประเมินผลงานหรือมอบประกาศเกียรติคุณเป็น แรงจูงใจ

การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพยังหมายถึงการหาวิธีเพิ่มทรัพยากรเข้ามาเสริมงานจิตอาสา เช่น ประสานขอรับการสนับสนุนจากภาคส่วนอื่น ๆ (การบริจาคเงิน สิ่งของ หรือความรู้) มาเพิ่มเติมอย่างเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้งานจิตอาสาสามารถขับเคลื่อนไปได้โดยไม่สะดุดและสร้างผลลัพธ์ที่ยิ่งใหญ่ขึ้นตามเป้าหมายที่วางไว้

การจัดสรรงบประมาณ การใช้วัสดุอุปกรณ์ และการวางแผนการใช้กำลังพลที่เหมาะสม เป็นแนวทางที่สะท้อนถึงการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี Herzberg¹³ ด้าน “ปัจจัยคงสภาพ” (Maintenance Factors) เช่น สภาพแวดล้อมในการทำงาน ระบบสนับสนุน และเครื่องมือที่พร้อมใช้ เป็นปัจจัยพื้นฐานที่หากมีความพร้อม จะส่งผลให้บุคลากรมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน

6. สนับสนุนกิจกรรมที่ต่อเนื่องและยั่งยืน

ความต่อเนื่องและความยั่งยืนจะทำให้งานจิตอาสาก่อให้เกิดผลลัพธ์ในระยะยาวและสร้างการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงในสังคม สำหรับมณฑลทหารบกที่ 12 การสนับสนุนกิจกรรมจิตอาสาให้มีความต่อเนื่องหมายถึงการจัดให้มีกิจกรรมหรือโครงการที่สานต่ออย่างสม่ำเสมอ ไม่ใช่ดำเนินการเพียงครั้งเดียวแล้วสิ้นสุด เช่น อาจกำหนดให้มีกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ประจำทุกเดือน หรือมีโครงการหลักประจำปีที่ประชาชนตั้งตารอคอย นอกจากนี้ควรมีการติดตามผลการดำเนินโครงการที่ทำไปแล้วอย่างต่อเนื่อง เช่น หากหน่วยได้ปรับปรุงสิ่งปลูกสร้างหรือโครงสร้างพื้นฐานให้ชุมชน ก็ควรมีการตรวจเยี่ยมและบำรุงรักษาต่อเนื่อง หรือหากเป็นโครงการให้ความรู้ ก็ควรมีการประเมินว่าผู้เข้าร่วมได้นำความรู้ไปใช้เกิดประโยชน์จริงเพียงใด และให้ความช่วยเหลือเพิ่มเติมตามความจำเป็น

ความยั่งยืนในบริบทนี้ยังหมายถึงการทำให้งานจิตอาสาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์กร โดยส่งเสริมให้กำลังพลทุกระดับตระหนักถึงคุณค่าและความภาคภูมิใจในการบริการสังคม และถ่ายทอดแนวคิดนี้สู่รุ่นใหม่ที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่แทน นอกจากนี้ ควรจัดทำคู่มือหรือแนวปฏิบัติมาตรฐาน รวมทั้งระบบจัดเก็บองค์ความรู้ของโครงการอาสาที่ประสบความสำเร็จ เพื่อไม่ให้ความรู้และประสบการณ์สูญหาย และสามารถนำไปขยายผลในอนาคต ตลอดจนสร้างกลไกการส่งต่อหากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ

โครงการมีการโยกย้ายหรือปลดประจำการ เพื่อให้โครงการยังคงดำเนินต่อไปได้โดยไม่สะดุด

การทำให้กิจกรรมจิตอาสาเกิดผลในระยะยาว เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และสามารถส่งต่อได้รุ่นต่อรุ่น คือหัวใจของความยั่งยืน แนวทางนี้สอดคล้องกับ แนวคิดเรื่อง การพัฒนาคุณธรรมและจิตสำนึกเพื่อสังคม ที่ปรากฏในงานของ มุลนิธิยุวสถิรคุณ²⁰ ซึ่งชี้ว่า การทำกิจกรรมซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่องสามารถฝังรากนิสัย “ความเป็นผู้ให้” และสร้างจิตอาสาในระยะยาวได้

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ ทฤษฎีจิตวิทยาคุณธรรมจริยธรรม¹⁴ ที่ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังผ่านการกระทำซ้ำ ๆ (Reinforcement) และการมีแบบอย่างเชิงคุณธรรม (Moral Modeling) ซึ่งต้องอาศัยเวลา ความต่อเนื่อง และแรงสนับสนุนจากองค์กร การออกแบบกิจกรรมจิตอาสาที่มีรอบเวลาแน่นอน เช่น รายเดือน รายไตรมาส หรือโครงการประจำปี จะช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรและเป็นกลไกถ่ายทอดค่านิยมจิตอาสาสู่กำลังพลรุ่นใหม่

จากการวิเคราะห์ข้างต้นจะเห็นได้ว่า แนวทางทั้ง 6 ด้านในการพัฒนางานจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12 มีความสอดคล้องกับทฤษฎีทางจิตวิทยา การจัดการภาครัฐ ตลอดจนแนวคิดเรื่องการพัฒนาเชิงคุณธรรมในระดับสังคม โดยแต่ละแนวทางสะท้อนถึงการเข้าใจรากฐานของพฤติกรรมมนุษย์และความจำเป็นของการจัดการองค์กรในยุคใหม่ที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และความยั่งยืน แสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานจิตอาสาของกองทัพไม่ควรจำกัดอยู่แค่ “ภารกิจตามหน้าที่” แต่ควรมีการบริหารจัดการที่ทันสมัย โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้าง “กองทัพที่ประชาชนไว้วางใจ และเป็นพลังในการพัฒนาสังคม” อย่างแท้จริง

บทที่ 5

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการปฏิบัติงานด้านจิตอาสา ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน และเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12 ในบทนี้เป็นการสรุปสาระสำคัญของการวิจัยและข้อเสนอแนะจากผู้วิจัย

สรุปสาระสำคัญของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การดำเนินงานจิตอาสาในปัจจุบัน วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน และเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านจิตอาสา โดยสามารถสรุปสาระสำคัญของวัตถุประสงค์แต่ละข้อ พร้อมเชื่อมโยงกับผลการวิจัยที่ได้รับ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12 ในปัจจุบัน

จากการศึกษา พบว่า มณฑลทหารบกที่ 12 มีการดำเนินกิจกรรมจิตอาสาอย่างต่อเนื่องในหลายด้าน อาทิ การช่วยเหลือผู้ประสบภัย การพัฒนาพื้นที่สาธารณะ การให้บริการประชาชน และการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างทหารกับประชาชน กิจกรรมส่วนใหญ่มีรูปแบบที่ยึดหลัก “เราทำความดีด้วยหัวใจ”¹ ตามนโยบายของส่วนกลาง และได้รับความร่วมมือจากกำลังพลและประชาชนในพื้นที่อย่างดี อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดบางประการ เช่น การขาดระบบติดตามและประเมินผลที่ชัดเจน และการขาดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งอาจส่งผลต่อการพัฒนาความต่อเนื่องและคุณภาพของกิจกรรมในระยะยาว

2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12

ผลการศึกษาพบว่า หน่วยประสบกับข้อจำกัดหลายด้าน ได้แก่ ปัญหาด้านงบประมาณและทรัพยากรสนับสนุนที่ไม่เพียงพอ ความไม่ต่อเนื่องของบุคลากร

ผู้รับผิดชอบกิจกรรมจิตอาสา การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะทาง ในการจัดกิจกรรม การประสานงานกับหน่วยงานภายนอกบางส่วนยังขาดประสิทธิภาพ และพบว่าความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของ “จิตอาสา” ในหมู่กำลังพลยังมีความแตกต่างกัน ส่งผลให้การมีส่วนร่วมในบางกิจกรรมยังไม่เต็มศักยภาพ

3. เพื่อศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของ มณฑลทหารบกที่ 12

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลและความคิดเห็นจากผู้ให้ข้อมูลหลัก พบแนวทาง สำคัญที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม ได้แก่ (1) การพัฒนาศักยภาพของ กำลังพลจิตอาสาผ่านการอบรมและเวิร์กช็อปเฉพาะทาง (2) การสร้างระบบการบริหาร จัดการกิจกรรมจิตอาสาที่มีความยืดหยุ่น โปร่งใส และมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง (3) การส่งเสริมความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน เพื่อ ขยายขอบเขตของกิจกรรมจิตอาสาให้หลากหลายและครอบคลุมยิ่งขึ้น และ (4) การสร้าง แรงจูงใจภายในองค์กร เช่น การยกย่องเชิดชูผู้ปฏิบัติงานดีเด่น การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ และการจัดกิจกรรมสร้างความภาคภูมิใจในบทบาทของจิตอาสา

ซึ่งจากการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ เชิงลึกกับผู้บริหารและกำลังพลในมณฑลทหารบกที่ 12 และการสำรวจความคิดเห็นของ กำลังพล จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อกำหนดแนวทางในการส่งเสริมการปฏิบัติงาน ด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12 โดยผลการศึกษาได้เสนอแนวทางสำคัญในการ พัฒนาประกอบด้วย 6 ด้าน ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. การเสริมสร้างศักยภาพกำลังพลและอาสาสมัคร

การพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติของกำลังพลและอาสาสมัคร เป็น รากฐานสำคัญของการดำเนินงานจิตอาสาอย่างยั่งยืน มีการเสนอรูปแบบการฝึกอบรม การให้พี่เลี้ยง การดูงาน และกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อส่งเสริมความพร้อมและแรงจูงใจ ในการทำหน้าที่

2. การใช้จุดแข็งของหน่วยสนับสนุนโครงการเชิงรุก

มณฑลทหารบกที่ 12 มีทรัพยากรบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และความชำนาญ เฉพาะทางที่สามารถนำมาใช้ริเริ่มโครงการเพื่อสังคมเชิงรุก เช่น หน่วยแพทย์เคลื่อนที่ ช่าง ชุมชน เป็นต้น ซึ่งสะท้อนบทบาททหารเพื่อประชาชนได้อย่างชัดเจน

3. การพัฒนาระบบการสื่อสารและประชาสัมพันธ์

การสร้างช่องทางสื่อสารภายในที่มีประสิทธิภาพ และการประชาสัมพันธ์ต่อสาธารณะจะช่วยเพิ่มความโปร่งใส ดึงดูดอาสาสมัคร และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของหน่วยงาน โดยควรใช้ทั้งสื่อดั้งเดิมและสื่อออนไลน์ในการเผยแพร่ข้อมูล

4. การขยายเครือข่ายความร่วมมือ

การเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และเครือข่ายประชาชนจะช่วยเพิ่มทรัพยากรในการดำเนินกิจกรรมจิตอาสาอย่างมีประสิทธิภาพ และลดความซ้ำซ้อนของโครงการในพื้นที่

5. การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

การวางแผนใช้งบประมาณ อุปกรณ์ และกำลังคนอย่างคุ้มค่าและโปร่งใส ช่วยให้งานจิตอาสาเดินหน้าได้ต่อเนื่อง ควรจัดระบบคลังวัสดุ กำหนดเวลาร่วมกิจกรรมให้เหมาะสม และส่งเสริมความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อเพิ่มทรัพยากร ตลอดจนบันทึกชั่วโมงอาสาเพื่อเป็นแรงจูงใจ พร้อมทั้งนำแนวคิด 3R มาใช้เพื่อความยั่งยืนและลดการสูญเปล่าในการใช้งาน

6. สนับสนุนกิจกรรมที่ต่อเนื่องและยั่งยืน

การสร้างกิจกรรมจิตอาสาให้ดำเนินอย่างต่อเนื่อง เช่น โครงการประจำปีหรือรายเดือน ช่วยสร้างผลลัพธ์ระยะยาว ควรมีระบบติดตามประเมินผล ถ่ายทอดองค์ความรู้ และสร้างกลไกส่งต่อหากมีการเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ รวมถึงปลูกฝังค่านิยมจิตอาสาผ่านกิจกรรมซ้ำ ๆ เสริมด้วยแบบอย่างที่ดีและแรงจูงใจ เพื่อหล่อหลอมวัฒนธรรมจิตอาสาในหน่วยงานอย่างมั่นคงและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการนำไปประยุกต์ใช้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับผู้บริหารระดับสูง

1. กำหนดนโยบายจิตอาสาเป็นวาระแห่งกองทัพ

ควรกำหนดให้การดำเนินงานจิตอาสาเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์การพัฒนากองทัพบก โดยเชื่อมโยงกับพันธกิจด้านความมั่นคงแบบองค์รวม และกำหนดเป็นเกณฑ์ประเมินผลการปฏิบัติงานของหน่วยและผู้บังคับบัญชาในทุกระดับ

2. สนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง

ควรจัดสรรงบประมาณเฉพาะสำหรับกิจกรรมจิตอาสาอย่างชัดเจน พร้อมทั้งให้ความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการ เพื่อให้หน่วยสามารถดำเนินกิจกรรมได้ต่อเนื่อง รวมทั้งสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนในระดับพื้นที่

3. พัฒนานโยบายและแนวทางปฏิบัติด้านจิตอาสาให้ชัดเจน

ควรวางแผนทางและหลักเกณฑ์การดำเนินงานจิตอาสาในหน่วยทหาร โดยคำนึงถึงความสมดุลระหว่างภารกิจหลักทางทหารกับงานจิตอาสา พร้อมทั้งกำหนดโครงสร้างและกลไกการบริหารจัดการที่เป็นมาตรฐานระดับกองทัพ

4. ส่งเสริมการพัฒนาอาสาสมัครในระยะยาว

พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมจิตอาสาในระดับกองทัพ จัดทำระบบเกียรติบัตรเพื่อสะสมคุณงามความดี และสร้างโอกาสให้อาสาสมัครเติบโตในระบบ เช่น เป็นวิทยากรหรือผู้นำโครงการ

5. เสริมสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายภายนอก

ส่งเสริมการจัดตั้ง “ศูนย์กลางความร่วมมือจิตอาสาทหาร-พลเรือน” และพัฒนาแนวทางความร่วมมือกับองค์กรภายนอก เช่น มูลนิธิ สมาคม วิทยาลัยทหาร ภาคธุรกิจ (CSR) ผ่านการจัดทำ MOU หรือคณะกรรมการร่วมระหว่างหน่วยงาน

6. พัฒนาระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

จัดทำระบบการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานจิตอาสาในระดับกองทัพ เพื่อใช้ข้อมูลในการปรับปรุงนโยบายและแนวทางปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการสำหรับมณฑลทหารบกที่ 12

1. จัดทำแผนยุทธศาสตร์จิตอาสาระยะ 5 ปี

ควรกำหนดเป้าหมายประจำปี กลุ่มเป้าหมาย ตัวชี้วัดความสำเร็จ และกรอบเวลาที่ชัดเจน โดยให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของกองทัพบก และเปิดช่องทางการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกอย่างต่อเนื่อง

2. ปรับปรุงโครงสร้างและจัดตั้งคณะกรรมการจิตอาสา

จัดตั้งหน่วยงานหรือคณะกรรมการจิตอาสาระดับมณฑลที่ประกอบด้วยฝ่ายต่าง ๆ เช่น ฝ่ายกิจการพลเรือน ฝ่ายการข่าว ฝ่ายยุทธการ ฯลฯ เพื่อวางแผน ติดตาม ประเมินผล และแบ่งบทบาทขับเคลื่อนโครงการจิตอาสา

3. พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมและบูรณาการในหลักสูตรทหาร

พัฒนาการฝึกอบรมเฉพาะทางด้านจิตอาสา เช่น การช่วยเหลือผู้ประสบภัย การพัฒนาชุมชน พร้อมทั้งบูรณาการแนวคิดจิตอาสาในหลักสูตรฝึกทหารใหม่และหลักสูตรพัฒนานายทหารในทุกระดับ

4. ใช้การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง

เปิดโอกาสให้กำลังพลเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาจริงในพื้นที่ เพื่อสร้างความผูกพันและแรงจูงใจ เช่น การช่วยเหลือผู้ประสบภัยหรือทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน

5. พัฒนาระบบประชาสัมพันธ์และการสื่อสาร

ใช้สื่อหลากหลายรูปแบบและเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมจิตอาสา เพื่อสร้างการรับรู้และกระตุ้นการมีส่วนร่วมจากประชาชนและหน่วยงานอื่น

6. สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานในพื้นที่

ทำงานร่วมกับภาครัฐ อปท. ภาคเอกชน องค์กรไม่แสวงหากำไร และเครือข่ายภาคประชาชน เพื่อบูรณาการทรัพยากรและความเชี่ยวชาญให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

7. จัดทำฐานข้อมูลอาสาสมัครและเครือข่าย

พัฒนาระบบฐานข้อมูลที่สามารถจัดเก็บ ประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวางแผน การเรียกใช้งาน และการติดตามอาสาสมัคร รวมถึงแยกประเภทอาสาสมัครตามความถนัดเฉพาะด้าน

8. ส่งเสริมการประเมินผลและถอดบทเรียน

ทุกกิจกรรมควรมีระบบประเมินผล และจัดกิจกรรม AAR (After Action Review) ทั้งจากมุมมองภายในและผู้เข้าร่วม เพื่อเรียนรู้และพัฒนากิจกรรมให้ดียิ่งขึ้น

9. ถ่ายทอดแรงบันดาลใจจากต้นแบบจิตอาสา

จัดเวทีเสวนา หรือเชิญต้นแบบจิตอาสาที่มีผลงานโดดเด่นมาแบ่งปันประสบการณ์ เพื่อจุดประกายแนวคิดและสร้างแรงจูงใจให้กับกำลังพล

10. ส่งเสริมระบบรางวัลเชิงคุณค่า

มอบโล่เกียรตินิยม บันทึกชื่อในหอเกียรติยศ หรือประชาสัมพันธ์ผลงานผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อยกย่องกำลังพลที่ทำความดี และสร้างขวัญกำลังใจ

11. ปลูกฝังวัฒนธรรม “ทำความดีเป็นเรื่องปกติ”

ส่งเสริมการมีวันจิตอาสาประจำเดือน การจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครภายในหน่วย และกิจกรรมเล็ก ๆ ที่ส่งเสริมจิตสาธารณะในชีวิตประจำวัน เพื่อให้จิตอาสาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์กร

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

1. การประยุกต์ใช้ในหน่วยงานทหาร

โดยในหน่วยงานทหารอื่น ๆ สามารถนำแนวทางจากงานวิจัยนี้ไปปรับใช้ในการพัฒนาและบริหารจัดการงานจิตอาสาให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง โดยคำนึงถึงข้อจำกัดด้านภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม และทรัพยากรที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่

2. การประยุกต์ใช้ในหน่วยงานภาครัฐและท้องถิ่น

หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำแนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากการวิจัยนี้ไปใช้ในการวางแผนและดำเนินงานร่วมกับหน่วยทหาร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการช่วยเหลือประชาชนในระดับพื้นที่

3. การประยุกต์ใช้ในภาคเอกชนและองค์กรไม่แสวงหากำไร

องค์กรภาคเอกชนและองค์กรไม่แสวงหากำไรสามารถนำแนวทางสนับสนุนงานจิตอาสาจากงานวิจัยนี้ไปใช้ในการออกแบบกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) และร่วมสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานทหารในด้านจิตอาสา

4. การประยุกต์ใช้ในสถาบันการศึกษา

สถาบันการศึกษาสามารถนำองค์ความรู้จากงานวิจัยนี้ไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรหรือกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมแนวคิดจิตอาสา การพัฒนาสังคม และพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย

5. การประยุกต์ใช้ในระดับประชาชนทั่วไป

ประชาชนสามารถนำแนวทางจากงานวิจัยนี้ไปใช้ในการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาอย่างมีเป้าหมาย รวมถึงสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยทหารหรือกลุ่มอาสาสมัครในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

6. จัดทำคู่มือหรือหลักสูตรฝึกอบรมจากผลการวิจัย

นำเนื้อหาจากบทที่ 4 และข้อเสนอแนะไปประยุกต์เป็นคู่มือฝึกอบรมกำลังพลด้านจิตอาสา หรือจัดทำเป็นหลักสูตรพิเศษในการฝึกอบรมประจำปีของหน่วย เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และเจตคติที่เหมาะสม

7. ถ่ายทอดความรู้ผ่านกิจกรรมสัมมนาและเวทีแลกเปลี่ยน

จัดกิจกรรมสัมมนาเพื่อเผยแพร่ผลการวิจัยแก่กำลังพล ผู้นำกลุ่มอาสาสมัคร และผู้เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งเปิดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อปรับแนวทางให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่

8. พัฒนาด้านแบบ โครงการจิตอาสา

นำกิจกรรมที่ประสบความสำเร็จ เช่น “โครงการพี่สอนน้อง” หรือ “ช่างชุมชนอาสา” มาพัฒนาเป็นต้นแบบที่สามารถขยายผลสู่หน่วยทหารอื่น ๆ ได้ในระดับกองทัพ

9. เผยแพร่ผลการวิจัยต่อหน่วยงานภายนอก

ส่งต่อข้อมูลและผลการศึกษาไปยังมหาวิทยาลัย หน่วยงานด้านพัฒนาสังคม หรือองค์กรภาคประชาชน เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการต่อยอดองค์ความรู้ และสร้างพันธมิตรในการพัฒนางานจิตอาสาในระยะยาว

บทสรุปจากผู้วิจัย

การวิจัยเรื่อง "แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12" นี้ ได้นำเสนอภาพรวมของสภาพปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรค และแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12 ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า งานจิตอาสาเป็นภารกิจสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกองทัพและประชาชน สร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับหน่วยงานทหาร และสนับสนุนการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของชาติ

แม้ว่ามณฑลทหารบกที่ 12 จะมีจุดแข็งด้านโครงสร้างองค์กรและความพร้อมของกำลังพล แต่ยังมีข้อจำกัดในด้านการฝึกอบรมเฉพาะทาง งบประมาณ และการจัดสรรเวลาของกำลังพลที่มีภารกิจหลักอื่น ซึ่งต้องได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบ

การพัฒนาศูนย์ประสานงานจิตอาสาแบบบูรณาการ การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพจิตอาสา การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการงานจิตอาสา เป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12

อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จในการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยความร่วมมือและการบูรณาการจากทุกภาคส่วน ทั้งผู้บริหารระดับสูงของกองทัพ กำลังพลในหน่วยงาน หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนในพื้นที่ และประชาชนทั่วไป

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลการวิจัยและข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12 และหน่วยงานทหารอื่น ๆ อันจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมและประเทศชาติอย่างยั่งยืนตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่อง "เราทำความดีด้วยหัวใจ"¹ และจะเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมไทยในทุกมิติต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. หน่วยราชการในพระองค์ 904. โครงการจิตอาสาพระราชทาน “เราทำความดี ด้วยหัวใจ”. 2560.
2. วราพร คำจับ. สื่อสังคมออนไลน์กับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้. 2562;7(2):1-2.
3. หนังสือ มณฑลทหารบกที่ 12 ที่ 172/2562 เรื่อง การจัดตั้งศูนย์อำนวยการจิตอาสา มณฑลทหารบกที่ 12 ลง 29 มีนาคม 2562.
4. วิทยาลัยการทัพบก. เอกสารประกอบการศึกษาหมวดที่ 6 การวิจัยเชิงยุทธศาสตร์ (ว.6000) หลักสูตรหลักประจำ วิทยาลัยการทัพบก ชุดที่ 70 ส่วนการวิจัยและพัฒนาและวิชาการบริหาร. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการทัพบก. 2567.
5. หนังสือ กองทัพบก(เฉพาะ)ที่ 42/2562 เรื่อง แก้อัตราการจัดและยุทโธปกรณ์ กองทัพบก (ครั้งที่ 4) ลง 23 กรกฎาคม 2562.
6. สำนักนายกรัฐมนตรี. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580). กรุงเทพฯ: สำนักยุทธศาสตร์และแผนงาน. 2561.
7. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2566–2580. กรุงเทพฯ. 2566.
8. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2566–2570. กรุงเทพฯ. 2566.
9. กระทรวงกลาโหม. แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาศักยภาพของประเทศด้านความมั่นคง พ.ศ. 2566–2570. กรุงเทพฯ. 2566.
10. กองทัพบก. ยุทธศาสตร์กองทัพบก พ.ศ. 2566–2580. กรุงเทพฯ: กองทัพบก. 2566.
11. แบนดูร่า, อัลเบิร์ต. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม. อ้างถึงใน: นุชลี อุบภัย. การเรียนรู้และการสอนเชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: (ไม่ระบุ สำนักพิมพ์); 2556. หน้า 140.
12. แบนดูร่า, อัลเบิร์ต. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา. อ้างถึงใน: วัชรพรหม อินทยศ. จิตวิทยาองค์การ. กรุงเทพฯ: (ไม่ระบุ สำนักพิมพ์); 2553. หน้า 180–181.

13. Herzberg, Frederick. The Motivation-Hygiene Theory. อ้างถึงใน: ญัฐพรหม อินทยศ. จิตวิทยาองค์การ. กรุงเทพฯ: (ไม่ระบุ สำนักพิมพ์); 2553. หน้า 160
14. พลเอก ศรุต นาซวัชระ. ทฤษฎีจิตวิทยา คุณธรรม จริยธรรม สำหรับผู้นำ. กรุงเทพฯ: กองทัพบก; 2562
15. พันเอก สุจินต์ จินตานุกูล. การพัฒนาการฝึกนักศึกษาวิชาทหารเพื่อสนับสนุนงานจิตอาสา. วิทยาลัยการทัพบก. 2560.
16. ดร.สุภัค ตรังรัตนจิต. รูปแบบการพัฒนาจิตอาสาเพื่อเสริมสร้างค่านิยมและคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมของสถานักเรียน. โรงเรียนอ้อมน้อยโสภณชนูปถัมภ์. 2565.
17. กรรณิกา มาโน. ความหมายจิตอาสาและความหมายในชีวิตของผู้ที่ทำกิจกรรมจิตอาสา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2554.
18. ญัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์. โมเดลเชิงสาเหตุของจิตอาสาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2550.
19. วราพร วันไชยธนวงศ์ และคณะ. การพัฒนากระบวนการสร้างจิตอาสาของนักศึกษาพยาบาล. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่. 2551.
20. ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ. หลักการสำคัญของพฤติกรรมคุณธรรมจิตอาสา. กรุงเทพฯ: มูลนิธิยุวสถิรคุณ. 2559.
21. กำลังพลมณฑลทหารบกที่ 12 จำนวน 172 คน. แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของมณฑลทหารบกที่ 12. [สัมภาษณ์]. กำลังพลส่วนรวมที่สมัครใจ ได้แก่ นายทหารชั้นสัญญาบัตร ,นายทหารชั้นประทวน และพลทหารกองประจำการในมณฑลทหารบกที่ 12; 5-7 มีนาคม 2568.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ยศ ชื่อ

พันเอก อภิชัย รอดวงษ์

วัน เดือน ปีเกิด

7 กันยายน 2522

ประวัติสำเร็จการศึกษา

พ.ศ. 2537	มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนปรางจินราชวราราม
พ.ศ. 2541	โรงเรียนเตรียมทหาร รุ่นที่ 39
พ.ศ. 2545	ปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาบริหารรัฐกิจ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า รุ่นที่ 50
พ.ศ. 2549	หลักสูตรชั้นนายร้อย เหล่าทหารราบ ศูนย์การทหารราบ รุ่นที่ 118
พ.ศ. 2552	หลักสูตรชั้นนายพัน เหล่าทหารราบ ศูนย์การทหารราบ รุ่นที่ 89
พ.ศ. 2556	หลักสูตรหลักประจำ โรงเรียนเสนาธิการทหารบก ชุดที่ 91

ประวัติการทำงาน

พ.ศ.2546-2547	ผู้บังคับหมวดเครื่องยิงหนัก กองร้อยเครื่องยิงหนัก กรมทหารราบที่ 29
พ.ศ.2547-2549	ผู้บังคับหมวดปืนเล็ก กองร้อยอาวุธเบา กองพันทหารราบที่ 3 กรมทหารราบที่ 29
พ.ศ.2549-2551	ผู้บังคับหมวด กรมนักเรียนนายร้อยรักษาพระองค์ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า
พ.ศ.2551-2555	ผู้บังคับกองร้อยลาดตระเวนระยะไกลที่ 2 กองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์
พ.ศ.2559-2560	ผู้บังคับกองพันที่ 2 กรมนักเรียนนายร้อยรักษาพระองค์ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า
พ.ศ.2561-2563	ผู้บังคับกองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์

ตำแหน่งปัจจุบัน

พ.ศ. 2565-ปัจจุบัน	รองเสนาธิการมณฑลทหารบกที่ 12
--------------------	------------------------------